

Rosalie Rooze
Ine Sturkenboom
Hans Sprakel

**Eindrapport KIGO D.O.E.N. /Regioleren D.O.E.N.
AOC Terra MBO Emmen en Meppel
December 2014 / januari 2015**

Tweede druk, december 2014

Ontwerp omslag en binnenwerk: Hannelie Brouwer, stagiair Drenthe College MBO

Opmaak, druk- en bindwerk: Printjob, Hoogeveen

Eigen Wijs Doen is een KIGO D.O.E.N.- productie

Voorwoord

KIGO staat voor de regelgeving kennisverspreiding en innovatie groen onderwijs.

Eigenwijs doen. Zo heet dit boekje dat als afsluiting van de KIGO D.O.E.N. kan worden gezien. We hebben ook aan andere typeringën gedacht. “Tegendraads doen”, “eigentijds doen” en “daadkrachtig doen” hebben we tegen het licht gehouden, maar “eigenwijs doen” geeft wel het beste de echte praktijk van het werken met reguleren weer. Dat heeft te maken met de culturen die sinds 1990 gegroeid zijn binnen het AOC Terra MBO, maar het heeft ook te maken met die buitenwereld waar over en weer wel gesproken werd, maar waarbinnen zo weinig werd samengewerkt, met de opdrachtgevers uit de regio.

Elke vestiging moest vanaf de start van AOC Terra in 1999 de eigen broek ophouden en m.u.v. de mogelijkheid van het totale opleidingsaanbod was de visie niet sterk gericht op de samenwerking tussen de vestigingen. In de laatste jaren, grofweg vanaf de tweede helft van 2011, is daar door een verandering in het denken over de plaats van het onderwijs sterk verandering in gekomen. Maar de eigenwijsheid is natuurlijk niet veranderd, maar wordt anders geleid.

De eigenwijsheid leidt naar nieuwe visies, nieuwe modellen, consensusbepalingen en meer begrip voor de diversiteit van het onderwijs op de MBO-scholen. Ook wordt ingezien dat de regio's van Emmen en Meppel net als die van Eelde, Assen, Winschoten en Groningen niet dezelfde zijn. Scholen kunnen door hun positiebepaling wel het verschil in hun regio maken.

Maar in de basis zijn ze allemaal gelijk. De regio's grenzen aan elkaar, zijn onderling al vaak verbonden door samenwerkingsverbanden en dat kan in het onderwijs dan ook. Dus doen we het nu niet allemaal meer anders, maar bouwen we nu samen aan onderwijsmodellen, waaraan we ook samen handen en voeten geven. Daar waar nodig amputeren we noodzakelijke organen om ze te vervangen door bedachte verbeteringen. We beseffen beter dat we elkaar nodig hebben in Noord Nederland en geloven meer dan ooit in de verrijking van een gezamenlijke kruisbestuiving. Dat lukt in de ontwikkeling van entreeonderwijs en startersopleidingen en dat lukt op de geïntroduceerde leerpleinen voor talen en exact. Voor de niveau 2 –opleidingen zijn met succes gezamenlijke modellen ontworpen en na drie jaren kunnen we verklaren dat het ook lukt bij de ontwikkeling van reguleren voor het AOC MBO. De vlekverspreidingswerking van D.O.E.N. van de vestiging Emmen en Meppel heeft zich al stevig verspreid naar Groningen en gaat vandaar naar Eelde, Assen en Winschoten. Nordwin College heeft zich op de laatste sessie in Emmen bereid verklaard het stokje over te nemen als het gaat om reguleren en ook vanuit Wellant is al veel belangstelling getoond voor het concept reguleren D.O.E.N.. Een beetje trots mogen we dus allen wel zijn op het eigenwijze initiatief dat in het schooljaar 2011-2012 werd genomen.

Hans Sprakel,
projectleider K.I.G.O. D.O.E.N.

Inhoud

Voorwoord	1
Inleiding	3
1. AANSPREKENDE SUCCESSEN STICHTINGEN REGIOLEREN	
VAN AOC TERRA MBO EMMEN EN MEPPEL	4
1a. Stichting Terra Outside Projects AOC Terra MBO Emmen	4
1b. Stichting Groen- en Veeadvies AOC Terra MBO Meppel	6
1c. Stichting Life AOC Terra MBO Meppel	9
1d. Stichtingen van AOC Terra MBO Groningen	12
1e. Gezamenlijke bijeenkomst van Stichting TOP, Stichting AOC DOET,	13
2. DURVEN	14
2a. Durf door Meindert Jan Oostland	14
2b. Beestachtige start in Emmen door Frans Cuperus	16
2c. Achtergrond van deze inspirerende leeromgeving regioleren door Wim van der Zwan	18
2d. de D van Durven door Wim van der Zwan	21
3. OPPAKKEN	24
3a. Oppakken en Regioleren MBO door Ine Sturkenboom	24
3b. De dagelijkse praktijk van regioleren in Meppel door Jos Paulssen	25
4. ERVAREN	26
4a. Ervaringen vanuit de Stichting door Jarno Lufting	26
4b. Ervaren regioleren door Tim Ellens	27
4c. De school uit, de regio in door Evert Mulder	28
4d. Coachingsontwikkeling door WUR en STOAS Vilentum Wageningen	30
4e. Verslag van reflectiebijeenkomsten Meppel door Jifke Sol en Arjen Nawijn	31
4f. STOAS Hogeschool Wageningen en het nut van regioleren in het samenwerkingsverband door Wilbert Waggelink	33
4g. Hogeschool Van Hall Larenstein en het werk in de regio	37
4h. Rubrics-ontwikkeling door Dimph Rubbens APS	39
5. NETWERKEN	40
5a. Regioleren ervaren, door te DOEN door Rosalie Rooze	40
5b. Studenten projecten Gebiedscoöperatie De Wolden door Rosalie Rooze	41
5c. Gebiedscoöperatie De Wolden en de samenwerking met AOC Terra door Jan van Goor	43
6. DE WEG NAAR DE KIGO D.O.E.N. door Hans Sprakel	44
6a. Regioleren is een win-winverhaal	45
6b. Ontstaan en ontwikkeling van de kenniswerkplaats	46
6c. Een kraamkamer in Emmen	47
6d. Het experiment van Wim van der Zwan aan het Edudelta College te Goes	48
6e. Zelf aan het stuur en eigen wijs bezig	48
7. KIGO D.O.E.N. – DE RESULTATEN	50
7a. Doelstellingen	50
7b. Werkgroep Regioleren geïnstalleerd	50
7c. Werkgroep Portfolio levert D.O.E.N.-producten op	52
7d. Vooruitzichten	53
Tot slot	58
Literatuur	59

Inleiding

D.O.E.N. staat voor DURVEN, OPPAKKEN, ERVAREN en NETWERKEN. De KIGO is in onze organisatie voortgekomen uit een kritische kijk van twee directeurs van MBO vestigingen in Meppel en Emmen op het toen bestaande onderwijs. Meindert Jan Oostland was zeven jaren geleden begonnen als nieuwe directeur van het MBO in Meppel en hij trof er een gefuseerde school aan, die gekozen had voor het ontwerp en gebruik van blokboeken bestemd voor de niveau 3 en 4 opleidingen. De blokboeken waren gebaseerd op het didactische concept Probleem Gestuurd Onderwijs (PGO). PGO is een onderwijssysteem waarbij de leerlingen zowel individueel als in groepsverband werken met leerstof die gerelateerd is aan de beroepspraktijk. Het was wel degelijk een duidelijke keuze voor PGO-onderwijs. De probleemstellingen waren vanuit de verschillende opleidingen door de docenten bedacht en de inhoud van de blokboeken was afgestemd op de toen bestaande eindtermen. Meindert Jan Oostland stond wel achter het concept waarin de leerlingen geconfronteerd werden met vijf verschillende taken, maar hij mistte de verbinding met de echte beroepspraktijk in de regio. Hij zag toen al het belang van de regio, van de regionale economie en de concurrentiekracht al in en dus ging hij op zoek naar een vernieuwing.

In Emmen was Frans Cuperus ook tot de slotsom gekomen dat wilde AOC Terra MBO-Emmen vooruit komen er gekozen moest worden voor een spilfunctie in de regio. Samen met een groep docenten gingen zij met twee busjes naar Middelburg en Goes om er de vruchten te zien van reguleren in theorie en praktijk. Wim van der Zwan leverde de aansprekende theorie in Middelburg waarna de volgende dag reguleren in de praktijk in Goes kon worden bekeken. Een internationaal tuinproject werd enthousiast gepresenteerd door de leerlingen. Een onderzoek naar de kwaliteitsverbetering van Conference peren en een eigen verzorgingsonderneming bij de afdeling diervoorzorg werden toen getoond. Ook de stichtingscontrole met een eigen boekhouding kwam in beeld. De Drenthenaren verlieten Zeeland enthousiast. Het is dan ook logisch dat de drie heren het spits afbijten in het tweede hoofdstuk over Durf. Het zou je baan maar zijn. Directeur van een voortdurend in verandering zijnde MBO school en dan ook nog eens reguleren invoeren. Daar is een flinke portie moed en stressbestendigheid voor nodig.

Maar ook de oppakkers hebben een flinke portie moed nodig. Zoals Jos Paulssen, Jolanda Boertien, Sophie Witsge, Evert Mulder en Ine Sturkenboom. Zij kwamen ook in een zware storm terecht toen zij een begin maakten met reguleren. De extra impuls die vanuit de Kigo is gegeven, heeft zeker bijgedragen aan het doorzetten en slagen van de onderneming. En dan hebben we ook nog de ware helden. De jongens die de ervaring mochten en konden opdoen. We hebben Jarno Lufting en Tim Ellens, de uitvoerders van het beroemde millenniumbos aan de rand van Hogeveen bereid gevonden om hun ervaringen met ons te delen. Tot slot is er nog Jan van Goor die ons uitgebreide opdrachtgever van Gemeente de Wolden de afgelopen jaren stevig getrokken heeft aan de verwezenlijking van de gebiedscoöperatie de Wolden waarin AOC Terra participeert.

En zo hebben we ongemerkt de groene driehoek benoemd die u op het voorblad ziet. Die driehoek, gemaakt door Hannelie Brouwer representeert de samenwerking van de MBO opleidingen van het AOC Terra, die het afgelopen half jaar stevig hebben gestoeid met de handleiding voor het portfolio en met de gids reguleren. De bijdrage en samenwerking met AOC Terra MBO Groningen moet hierbij echt worden vermeld. Ook de bijdrage van de derde MBO school was van wezenlijk belang om deze KIGO D.O.E.N. te laten slagen. Het resultaat mag er zijn. De driehoek stelt ook de opdrachtgever, de begeleidende coach op product of proces en de leerling voor. Die laatste komt natuurlijk altijd op de eerste plaats en daarom hebben de leerlingen en hun stichtingen hoofdstuk 1.

Hans Sprakel

1. AANSPREKENDE SUCCESSEN VAN DE STICHTINGEN VAN AOC TERRA MBO EMMEN EN MEPEL

1A Stichting Terra Outside Projects (T.O.P.)

In Emmen bestaat op het AOC Terra MBO de stichting Terra Outside Projects. De leerlingen richten een eigen stichting op. Dit is de stichting Terra Outside Projects. Vanuit deze stichting gaan vierdejaars leerlingen aan de slag om levensechte projecten binnen te halen. Zij worden hierbij gecoacht door docenten van AOC Terra.

Door vanuit een stichting te werken, leren leerlingen hoe het er in bedrijfsleven 'in het echt' aan toe gaat. De derdejaars worden ook betrokken bij het reguleren, zij nemen met name de uitvoering van de projecten voor hun rekening, uiteraard onder begeleiding van de ouderejaars. De leerlingen uit het vierde jaar de acquisitie en werkvoorbereiding doen, de derdejaars de werkplanning maken en de aansturing van de uitvoering. De leerlingen uit de eerste twee leerjaren voeren ook daadwerkelijk de werkzaamheden uit. AOC Terra wil met het reguleren de samenwerking met de regio versterken en de leerlingen de kans geven om waardevolle ervaringen op te doen in de beroepspraktijk en intensief kennis te laten maken met de regio.

Logo van de Stichting T.O.P. van AOC Terra MBO Emmen.

Succesvolle voorbeelden uit het eerste seizoen waren:

Voorlichting brandweer

De brandweer heeft leerlingen van de stichting Terra Outdoor Projects benaderd om een voorlichtingsavond te organiseren over de omgang met paarden. Hoe reageren paarden op vuur? Hoe reageren ze op onverwachtse situaties? De avond is georganiseerd in samenwerking met leerlingen Paardenhouderij uit Meppel.

Inrichting rotonde Borger/Odoorn)

Leerlingen van de Stichting TOP hebben een ontwerp bedacht voor de inrichting van de rotonde Borger/Odoorn. Na goedkeuring hiervan door de gemeente en dorpsbewoners, is de rotonde ook ingericht door de stichting.

Stichting TOP is net als de meeste andere stichtingen te vinden op Facebook en heeft ook een eigen website. www.stichtingtopemmen.nl. Daar vindt u ook de beschrijvingen van de opdrachten.

Recente successen van de Stichting Terra Outside Projects zijn de bijdragen voor de Miss Emmen-verkiezing, de Praktijkdag voor de Brandweer dat gezien kan worden als een vervolg op het eerste seizoen, de verbouwing van de Wonderwereld, Pietenproject in de Dierentuin te Emmen, dat natuurlijk met Sinterklaas te maken heeft en de Kerstversiering in de Tamboerpassage in Hoogeveen.

De directie van Terra Outside Products presenteert zich op de eigen vestiging in het tweede seizoen voor meer dan honderd genodigden uit het hele land.

1B Stichting Groen- en veeadvies

Ik ben Rolf Wemmenhove, mede directeur van stichting Groen- en Veeadvies. Samen met Dirk-Jan Heemskerk vormen wij de directie van Vee. Bij Groen vormen Roos Ahlers en Jorn Klaverboer een directie. Mijn ervaringen als directeur is dat je de stichting moet leiden. Dit doen wij als directie door één keer per week op de maandag te vergaderen. We bespreken dan de knelpunten. Ook de successen worden uiteraard in zo'n vergadering benoemd. Eén keer in de maand geven de projectgroepjes een presentatie aan de stichting van Vee. Hier kan de directie aan zien dat er ook iets gebeurt binnen de projecten. Op Magister kan de directie zien wat er uitgevoerd wordt in de projectgroepen. Hier staat de leerofferte en alle andere informatie die men verzameld heeft in.

Regioleren heeft voor mij zelf veel mogelijkheden gebracht. Dit komt doordat je een functie hebt (directie). Natuurlijk moet je je afspraken nakomen. Verder moet je alle leerlingen aan de gang krijgen om met een project bezig te gaan. Dit is tot nu toe aardig gelukt. Het mooie aan regioleren is dat je zelf een project kunt binnenhalen waar je zelf meer van wilt weten. Dit kan uiteraard heel breed zijn.

Mijn tip voor de toekomstige studenten is dat je veel leert van de theorie en de praktijk. Ga gemotiveerd naar school en ga voor een project wat je erg aanspreekt.

Ik ben Dirk-Jan Heemskerk een van de directeurs van Groen- en Veeadvies. Samen met Rolf Wemmenhove ben ik directeur van de afdeling Vee.

De directeurs van Groen zijn Roos Ahlers en Jorn Klaverboer.

Mijn ervaring met regioleren is dat ik veel vrijheid heb en dat ik veel kan leren. Je kunt de dingen die je zelf wilt leren opzoeken en uitwerken. Dat vind ik mooi.

Regioleren heeft mij veel gebracht op gebied van aansturen. Ik leer nog elke dag dingen over aansturen, dat komt omdat ik in de functie van directeur zit. Dan moet je de groep sturen en ook de problemen oplossen.

Mijn tip is om op tijd te beginnen met de functie overname. Daar komt meer bij kijken dan je zelf denkt. Die overname van functies gaan wij in ieder geval beter maken dan dat het was.

Directeur van de stichting Groen- en Veeadvies Jasper Harders informeert docenten van het Nordwin College over Regioleren.

Rolf Wemmenhove en Dirk Jan Heemskerk moeten het ook in de toekomst hebben van hun eigen "Broodkoe". Dus moeten ze de kunst van het regioleren wel verstaan.

Roos Ahlers en Jorn Klaverboer zijn directeur van de groene afdeling van de Stichting Groen-en veeadvies . In haar vrije tijd is Roos beeldend kunstenaar.

Wat zijn je ervaringen als directeur van een studentstichting?

Mijn ervaringen als directeur van de stichting zijn zowel positief als negatief. In het begin van het nieuwe schooljaar was alles nieuw, ineens heb je de leiding over de stichting. Het moeilijkste was het aansturen en het delegeren van taken aan je klasgenoten. Je ging van gelijkwaardig naar een functie waarbij je 'de baas' werd.

Ook de communicatie met de afdeling Vee van onze stichting liep in het begin moeizaam, dat had te maken met het vertrouwen dat de 4e jaars Vee het jaar ervoor hebben beschaamd.

Na een aantal weken van vergaderen en overleggen was het vertrouwen van beide kanten weer terug.

Er kwamen in het begin van het jaar veel nieuwe en leerzame projecten binnen. Dit nam ook veel stress en vragen met zich mee. Voor iedereen was het leiden van een project en ook nog het leiden van de 3e jaars een grote uitdaging. Deze vragen waren ook deels voor de directie van de stichting om antwoord op te geven.

De eerste vergaderingen liepen stroef en onrustig. Nadat we bij de les Nederlands een goede uitleg kregen over het houden van vergaderingen werd de onrust minder.

De motivatie en interesse voor het reguleren werd groter. De onduidelijkheid en het niet mee werken van school waren ook wel momenten, waarbij je dacht 'waar ben ik aan begonnen'.

Het leukste aan de functie als directie is de waardering vanuit de stichting en school. Het feit dat de 'medewerkers' mijn mening en visie willen over hun project en vragen, geeft mij weer de motivatie en het vertrouwen dat ik mijn functie goed uitoefen.

Naam: Roos Ahlers

Stichting: Stichting Groen & Vee Advies

Opleiding: Bos- en Natuurbeheer niveau 4

1C Stichting LIFE

De huidige directie van de Stichting LIFE, wordt gevormd door Willem Oevering en Richard Versluis:

Ik ben Willem Oevering, directeur van Stichting LIFE. Naast scholier, stagiaire, werknemer en dierenliefhebber heb ik dus met mijn 22 jaren ook al een directeursfunctie. Toen wij, Richard Versluis en ik, begonnen als directie waren er nog 2 stichtingen. Paraveterinair was gescheiden van de rest omdat die meiden niet goed konden met de rest van de 4de jaars. Wij zijn vorig jaar begonnen met plannen maken om de stichtingen samen te voegen en te verbeteren. Begin van dit schooljaar is alles samengevoegd en hebben wij als 1 stichting alles opgepakt. Dit verliep aan het begin nog wat moeizaam, maar uiteindelijk loopt de stichting nu goed. Mijn ervaring als directeur is dat je het nooit rustig hebt. Zelfs onder het schrijven van dit stukje komen de mensen naar me toe met vragen en dingen die ze graag willen weten. Als directeur moet je goed weten wie wat hoort te doen en moet je goed met mensen om kunnen gaan. Ook is besluitvaardigheid een handige eigenschap in deze functie. Alle grote problemen komen langs en alle grote beslissingen komen langs de directeur.

Willem Oevering

Regioleren heeft mij veel extra ervaring gebracht in het aansturen van mensen en het doorgronden van de structuur van een "bedrijf". Ik zie de stichting als een bedrijf met werknemers die onder mij zitten, leraren als adviseurs en de buitenwereld als afnemer van al onze producten. Om dit bedrijf te leiden en de mensen te motiveren om zich te ontwikkelen in regioleren vind ik persoonlijk geweldig en is een goede uitdaging voor mij.

Mijn tips voor nieuwe leden is om zo snel mogelijk inzicht te krijgen in de structuur van de stichting en om actief te kiezen voor je toekomst. Stichting LIFE kan je veel ervaringen en contacten geven die je na school kunt gebruiken. Daarom is het goed om na te denken over wat voor projecten je draait, welke functie je neemt en welke houding je aanneemt ten opzichte van de andere mensen in de stichting.

Richard Versluis

De biocontrole op bloedluis op basis van koolzaadolie.

door Chantal de Jongen en Gerald van der Vegt

Geert Lindenhols teelt sinds een aantal jaren koolzaad en verwerkt dit tot allerlei producten. Met pluimveehouder Roelof Koekoek wordt op dit gebied samengewerkt. Uit deze samenwerking(en) komen steeds meer toepassingen van koolzaad in de veehouderij. Het koolzaad zorgt voor een enorme rijkdom in de grond. Doordat de plant heel diep wortelt, zorgt het voor een goede afwatering op het land. Het wortelstelsel is weer een goede meststof voor het volgende gewas. Koolzaadstro kan heel goed gebruikt worden als bodembedekker in alle soorten stallen.

De uitgeperste zaden, de koolzaadkoek is een uitstekende sojavervanger in de melkveehouderij. De olie kan men gebruiken om op te rijden. Maar men kan het ook voor andere toepassingen geschikt maken zoals B(io)C(ontrol)e B(loedluis).

Sinds het begin van dit millennium is er eigenlijk geen adequate manier meer om bloedluizen (officieel: vogelmijten) te behandelen bij legkippen. De meeste middelen die gebruikt mogen worden zijn lapmiddelen en moeten tweewekelijks toegepast worden.

Citaat: "Doordat we samenwerkten op het gebied van strooisel in pluimveestallen, om hiermee de leggen zoveel mogelijk te ontstressen, begonnen we ook na te denken over een manier om de bloedluis zo veel mogelijk dwars te zitten, hieruit is BCB geboren."

Dat is de puur natuurlijke bestrijding van bloedluis (vogelmijt)! Dit middel kan gerust door de kippen opgepikt worden, want het is niet schadelijk voor mens of dier. Daarom kan het ook zonder beletsel gebruikt worden in de biologische sector (goedkeuring SKAL). Bio controle bloedluis is geen vergif, maar werkt op het bewegingsapparaat van de mijt, waardoor ze niet meer bij de kip kunnen komen. Ook wordt het ademen bemoeilijkt doordat de vetzuren in BCB zich in de openingen op de rug nestelen.

BCB kan bij legkippen toegepast worden als de mijten voor het eerst zichtbaar zijn. Als de plekken waar de mijten zich schuil houden één keer goed behandeld worden, is de rest van de legronde behandelen niet meer nodig. Behandelen kan voor grote oppervlakten met een eenvoudige rugspuit, met een iets ruimere nozzle. Kleinere oppervlakten zijn makkelijker te behandelen met een kwast.

Meer info over BCB is te verkrijgen via Agraservice Lindenhols, www.agraservicelindenhols.nl

Henk Jan Ten Kate: "Gezonde koeien en 90% minder soja voeren"

Mijn naam is Henk Jan ten Kate ik heb een bedrijf met 110 koeien met bijbehorend jongvee, hiernaast heb ik een bedrijf met fokzeugen.

Ik maak sinds een jaar gebruik van het voeren van koolzaad brok en verhuur hiervoor mijn land aan G. Lindenhols om koolzaad op te verbouwen. Hiervoor krijg ik tegen betaling stro en brok terug in de waarde van de huur.

Door de vroege oogst kan ik in het najaar nog mest opbrengen en kan ik er nog een ander gewas worden verbouwd.

Ik voer het koolzaadstro aan de koeien, verder voer ik ook het koolzaad brok wat een goed eiwit vervanger is. Hierdoor ben ik 90% minder soja gaan voeren.

Mijn koeien geven nu 4,40% vet en 3,50% eiwit.

Een mooie bijkomstigheid van het voeren van koolzaadbrok is dat mijn tussenkalf tijd met tien dagen is gedaald en dat ik kan zien dat de koeien eerder tochtig zijn en drachtig worden.

Het zijn gezonde koeien en ik ben zeer tevreden over mijn voestapel.

Voor meer informatie kunt u contact met ons opnemen. We hebben gemalen koolzaadstro los of in bigbags voor uw klaarstaan.
Graag gebracht.

Adres: Kleefegge 6a
Postcode/Plaats: 7921 RB Zuidwolde
Fax: (0528)-371401
GSM: 06-51928295
E-mail: glindenholts@gmail.com
Website: www.agraserviceglindenholts.nl

Koolzaad verbouwen, iets voor u?

**Wij kunnen
het voor u verbouwen,
oogsten en verwerken!**

Deze folder voor Agraservice, waarin oud-leerling. Ten Kate een aanbeveling voor de verbouw van koolzaad doet, is gemaakt door de Stichting Groen- en Veeadvies.

Lianne Wezeman, ex-directielid van de Stichting LIFE werd onder meer vanwege haar verdiensten voor de Stichting LIFE genomineerd als MBO – leerling van het jaar

1D Stichtingen van AOC Terra MBO Groningen

In Groningen wordt sinds het schooljaar 2013-2014 gewerkt met Regioleren. Binnen het regioleren werkt men daar ook met stichtingen. De volgende stichtingen zijn op het mbo in Groningen actief:

- **Stichting VLA** (*veehouderij, loonwerk en akkerbouw*)
Leerlingen van veehouderij, akkerbouw en loonwerk.
- **Stichting VOR** (*vakinhoudelijk optimaliseren in de regio*)
Leerlingen van veehouderij, akkerbouw en loonwerk.
- **Stichting DOET** (*diergericht ondernemend educatief team*)
Leerlingen paardenhouderij en dierverzorging.
- **Stichting Green Passion**
Leerlingen groen en bloem.
- **Stichting Stijlvol Ondernemen**
Leerlingen van design en styling.

De Stichtingsvertegenwoordiging uit AOC Terra MBO Groningen zit rechts aan tafel

1E Gezamenlijke bijeenkomst van Stichting TOP, Stichting AOC DOET, Stichting AOC Terra Life en Stichting Groen en Vee

door Pim Wittering, Stichting TOP MBO Emmen

Op woensdag 5 november 2014 hadden per stichting twee afgevaardigden van de vestigingen AOC Terra Emmen, Groningen en Meppel hun overleg. Dit was het tweede overleg sinds dat de nieuwe directieleden met hun functie waren begonnen in schooljaar 2014-2015. Tevens waren er twee coaches, teamleider dhr. Sprakel van Groene opleidingen van AOC Meppel en mevr. Rooze (stichting Veenkoloniën) tijdens deze vergadering aanwezig.

Het doel van deze vergadering was: informatie uitwisselen over hoe Regioleren bij de verschillende vestigingen van het AOC Terra wordt uitgevoerd en op deze wijze tips mee te nemen naar ieders eigen stichting, zodat het voor alle betrokken leerlingen het een leerzaam vak blijft.

2. DURVEN

2A Durf

door Meindert Jan Oostland

Directeur Meindert Jan Oostland kan terecht lachen. Hij haalde regioleren de school in en hij is recent directeur geworden van de beste bloembindschool van Nederland. De prijs werd in november 2014 toegekend.

Regioleren is een visie op goed onderwijs. Als je overtuigd bent van de waarde van onderwijs voor deelnemers-zelf, voor hun omgeving en voor onze maatschappij en de economie. Als je een beeld hebt van de toekomst van de groene beroepen. Dan durf je te kiezen voor het invoeren van regioleren. Dan zie je de kansen en de mogelijkheden.

De Wetenschappelijke Raad voor het overheidsbeleid heeft in haar rapport “Naar een lerende economie” uit 2013 beschreven dat het Nederlandse voortgezet onderwijs nog niet lijkt voorbereid op de toekomst. “We moeten naar een lerende economie waarin kennis en vaardigheden circuleren, een economie die gebaseerd is op het aanpassings- en absorptievermogen van alle individuen, bedrijven, organisaties en overheden. Ons onderwijs vertoont nog veel trekken van een industriële aanpak. Het lijkt nog sterk op een leerfabriek in plaats van een inspirerende leeromgeving, is sterk locatiegebonden, met vaste tijden en met vaste jaarschema's”, aldus de WRR. Dat kun je van Regioleren niet zeggen. Deelnemers werken aan vraaggestuurde authentieke opdrachten uit de regio.

Theorie, die op school natuurlijk nog steeds wordt gegeven, wordt verbonden aan deze opdrachten. Theorie krijgt zo veel meer betekenis voor deelnemers, die er daardoor veel meer van leren. Het onderwijs wordt uitdagend en sluit aan bij de belevingswereld van de aankomende beroepsbeoefenaar. Het onderwijs richten we op bedrijfsvoering met kennis, maar ook op ontplooiing en verantwoordelijkheid nemen voor elkaar. Onderwijs is daarmee niet alleen een instrument voor een betere samenleving, maar werkt ook aan waardenontwikkeling.

Wij zijn in Meppel in 2011 met Regioleren begonnen. Het bedrijfsleven vindt het onderwijsconcept interessant en heeft voldoende vragen die interessant zijn om samen uit te werken. Gecoacht door docenten gaan leerlingen werken aan acquisitie, planning, calculatie, management en uitvoering. Het doel van het project is dat ze ervaren hoe het er in de praktijk er aan toe gaat. Bedrijven zijn net zo geïnteresseerd in de uitkomst van de opdrachten als de deelnemers-zelf. Daardoor gonst het in school van de bedrijvigheid, die het bedrijfsleven en de onderwijsdeelnemers ten goede komt. De deelnemers leren verantwoordelijkheid nemen, creatief-zijn, wendbaar-zijn. Dat is immers wat we in onze groene kennis- en dienstensamenleving hard nodig hebben. In Regioleren zijn de deelnemers geen consumenten van onderwijs, maar maken-zelf mee het onderwijs. Door samenwerking met hogescholen en universiteiten brengen we niet alleen onze eigen kennis mee, maar brengen we ook de nieuwste inzichten naar de regio. Onze deelnemers komen op een natuurlijke manier in aanraking met wetenschap en doorleren. Wat kun je meer wensen.

Regioleren vraagt veel van docenten. Maar docenten krijgen er ook veel voor terug. Enthousiaste deelnemers, enthousiaste bedrijven. Maatwerk voor deelnemers. Uitdaging voor docenten. Heb je daar durf voor nodig? Eigenlijk denk ik dat je daar geloof en vertrouwen in het concept voor nodig hebt. Je kunt je als directeur focussen op gebrek aan draagvlak of op gedoe. Maar mijn advies aan directies die van start willen gaan met Regioleren? Ga kijken hoe het werkt in de praktijk. Hoor hoe enthousiast deelnemers, docenten en bedrijven zijn. En als je overtuigd bent van de mogelijkheden en kansen, laat je dan niet weerhouden, maar begin....

*Meindert Jan Oostland,
directeur MBO-Meppel*

Meppeler Muggen, een regioproduct van de plaatselijke bakker, voor de start van de KIGO D.O.E.N. in Meppel

2B Beestachtige start in Emmen

door Frans Cuperus

Frans Cuperus (l) buigt zich over de theorie van Regioleren. Hij zal het in Emmen in de praktijk brengen

In 2010 kwam ik voor het eerst in contact met het begrip Regioleren. Het werd mij in uitgebreide bewoordingen verteld door dhr. Wim van der Zwan. Het wekte mijn nieuwsgierigheid op en het resulteerde in een bezoek aan een vestiging van Edudelta in Goes.

Daar werd ik getroffen door het enorme enthousiasme en zelfstandigheid van de studenten die bezig waren met Regioleren. Wij werden meegenomen op excursie naar diverse projecten die op dat moment in uitvoering waren door de studenten uit Goes. Studenten die de regie hadden gekregen en genomen op hun eigen leren.

Door rechtstreeks de relatie te leggen tussen de projecten en het kwalificatiedossier was er meer begrip voor en herkenning in wat er op school geleerd moet worden. De studenten kunnen zelf ontdekken welke competenties (werkprocessen) er gedekt worden door het uitvoeren van de projecten, dus welke relatie er is tussen werken en leren. Voor mij was dit de ultieme manier op competentiegericht leren vorm te geven. Het Groene Onderwijs heeft daarnaast een directe relatie met de buitenwereld, dus aan projecten geen gebrek. Regioleren is niet alleen binnen competentiegericht leren in te zetten op school, maar ook in een eindtermgerichte leeromgeving en dus ook in de huidige kwalificaties.

Ook zijn de verschillende leerstijlen van studenten binnen het concept toe te passen. Regioleren is dus toekomst bestendig. Je hebt dan als schoolleider niet veel durf nodig om Regioleren in te voeren. Natuurlijk moeten er veel hobbels genomen worden voor het concept volledig werkt en alle betrokkenen weten wat er moet gebeuren, maar dat zie ik persoonlijk als een uitdaging en uitdagingen durf ik altijd aan te gaan.

Helaas ben ik voor het einde van het project alweer ingezet in een andere schoolomgeving en heb ik niet alle resultaten kunnen zien die de invoering van Regioleren in Emmen te weeg heeft gebracht, maar ik heb er alle vertrouwen in dat dit een concept is dat nog lang kan helpen om leerlingen voor te bereiden op de 'echte' wereld!

Voor directies die gaan starten met regioleren kan ik de volgende tips geven:

- *Laat studenten die al werken binnen Regioleren vertellen wat de voor en de nadelen zijn, dan word je vanzelf enthousiast*
- *Laat je niet van de wijs brengen door de veelheid van zaken die er geregeld moeten worden t.a.v. Regioleren, het heeft zijn tijd nodig en de pioniers zijn bereid om ervaringen uit te wisselen*
- *Regioleren geeft een grote legitimiteit aan een kwalificatie, is inspectieproof uit te voeren dus is een garantie voor eigentijds betekenisvol onderwijs, welke directeur wil dat nou niet??*

In 2011 zijn we in Emmen begonnen met Regioleren eerst droogoefenen en daarna in het echt met één studentstichting in 2012 met een startbijeenkomst in het dierenpark in Emmen! Ik was toen heel erg trots op de presentatie van de studenten!!

Als ik in een andere school de kans krijg om opnieuw met Regioleren te beginnen zal ik dat heel zeker gaan doen. Ik ben geraakt door de eenvoud van het concept en het enorme enthousiasme dat het bij studenten en docenten opwekt.

Wilfred Haan is de opvolger van Frans Cuperus in Emmen. Ook hij onderschrijft het regioleren, zoals te zien is op deze foto, waarin hij samen met de directie van stichting uitleg geeft over de Stichting Terra Outdoor Projects

2C Achtergrond van deze inspirerende leeromgeving regioleren

door Wim van der Zwan

Vanuit vraag van meerdere AOC's is een innovatief onderzoeks- en onderwijsconcept ontstaan met de naam Regioleren.

Wat is de Regioleren?

Wat zijn de successen van regioleren van de afgelopen periode?

Het Regioleren is een **onderwijsmethodiek** die op een volstrekt nieuwe wijze deelnemers, studenten, docenten, experts, overheden en uitvoerders in reële werksituaties van en met elkaar laat leren. Het is een ontmoetingplaats en een

kennisnetwerk voor studenten, docenten/coaches, professionals, bewoners en andere belanghebbenden. Het succes is dat zij zich willen inzetten voor de vraagstukken en uitdagingen van de regio, het platteland, het beroep. We gaan er voor. Het **DOEN!**

Hoe werkt Regioleren/ PIMC/ werkplaats? Wat heb je nodig om regioleren verder te ontwikkelen?

Het Regioleren nodigt de ondernemer, de werkgevers, de inwoners, de gemeenten en ontwerp bureaus uit om samen met de leerlingen een [leer]offerte, dan wel een integraal plan te maken in een lerende omgeving. Leerlingen, studenten vanuit meerdere disciplines (bijvoorbeeld primaire sectoren, plattelandsvernieuwing, landschapsinrichting, land en waterbeheer en milieukunde) willen met echte projecten en echte opdrachtgevers aan de slag om concrete resultaten te boeken.

Een **bedrijfsmatig** en een didactische principe van regioleren is nodig, zoals action learning – leren in, met en van het werkveld. Daarin leren de leerlingen en belanghebbenden in het gebied van elkaar in een praktijksituatie.

Wat je nodig hebt is een sterke inzet van **ondernemend** zijn, **ruraal** management, **communicatieve** vaardigheden en **participatief** ontwerpen van de coaches, leerlingen. En dit geldt niet alleen voor de leerlingen, maar ook voor de docenten.

Leerlingen en docenten worden ondergedompeld in een praktijksituatie, waarin zij beiden lerende zijn. Docenten brengen daarbij hun kennis in, maar toetsen deze voortdurend aan de dagelijkse praktijk. Deelnemers, studenten en docenten worden in werksituaties in contact gebracht met experts uit de beroepspraktijk, de ontwerpende disciplines, en met denkers en plattelandsvernieuwers uit de **werkelijkheid**.

Je hebt leerlingen, primaire sectoren en plattelandsvernieuwing die in de regio werken, Leren, Studeren en werken in een regionale omgeving, krijgt hen veel dicht bij het gewenste werkveld. Het is noodzakelijk om in de regio het didactisch principes van reguleren toe te lichten

Dat levert in het regionale netwerk een wederzijdse permanente kruisbestuiving op:

- docenten ► docenten
- docenten ► leerlingen
- docenten ► experts, bedrijfsleiders, werknemers
- studenten ► experts, bedrijfsleiders, werknemers
- experts ► onderwijs
- docenten ► beleid en bestuur
- studenten ► beleid en bestuur
- docenten ► gebruikers
- studenten ► gebruikers
- docenten ► bewoners
- studenten ► bewoners
- docenten ► fondsen (lokaal, regionaal, nationaal, Europees)
- studenten ► fondsen (lokaal, regionaal, nationaal, Europees)

Waaruit bestaat de uitdaging? Wat zijn de punten die doorontwikkeld moeten worden op het gebied van reguleren?

Binnen de vernieuwingsopgaven van de leefomgeving in het reguleren wordt gezocht naar een synthetische en synergetische aanpak waarbij verschillende waarden zoals gebruik, PMC, ecologie, cultuurhistorie, toegankelijkheid en esthetiek op elkaar worden afgestemd. Deze integrale aanpak vraagt om een sterkere inzet van ondernemende studenten, docenten, ruraal management en participatief ontwerpen.

Er zal ingezet moeten worden op een nieuwe generatie coaches, beleidsmanagers en ontwerpers. Deze moeten immers op deze nieuwe, complexe opgaven worden voorbereid, een taak bij uitstek voor de opleidingen van de docentenopleiding [STOAS], primaire sectoren en plattelandsvernieuwing. Al met al geen sinecure voor leerlingen en docenten. Medewerkers van AOC Terra gaven er blijk van met enthousiasme in staat te zijn om hieraan een juiste richting te geven en aanbevelingen te doen naar de toekomst.

En één ding is duidelijk: Vanuit de besloten onderwijssituatie is de boven geschetste facetrijke opgave en vooral de erbij behorende procesvoering niet goed bij te benen, laat staan in de vingers te krijgen of aan [bij] te sturen. En dat is wat de studenten ons laten zien en beter zijn gaan begrijpen. Er is uiteraard nog veel werk aan de winkel. Begrijpen wat beroepsidentiteit is, wat multifunctionaliteit is, wat het rurale gebied is, wat een regio [nationaal/ internationaal] is, waardoor het leeft en vooral: hoe het verandert.

De opzet is en blijft dat deelnemers en studenten een gevoelige snaar ontwikkelen voor de primaire sectoren in relatie tot de regionale/ rurale dynamiek, en vooral dat ze leren ontwikkelingen bij elkaar te brengen, de diverse sectorale belangen met elkaar in een win-win-situatie te brengen en waar mogelijk hierop zelfs te anticiperen. leerlingen en hun docenten bevinden zich echter in een 'in vitro'- situatie, die met stages alleen niet doorbroken kan worden. Wat we voor het AOC nodig hebben is leren 'in vivo' – de regio, Het Regioleren/ PIMC/ werkplaats vindt integrale oplossingen voor beroepsvraagstukken en het regionvraagstuk, door de verschillende belangengroepen in een interactief proces aan het werk te zetten.

Deze werkwijze breekt met de gangbare analyse van het regionvraagstuk, waarin allerlei sectorale belangen en belangengroeperingen met 'eigen' regels en wetgeving strijden om de ruimte. Het begrip 'leefomgeving' wordt letterlijk in en door leerlingen initiatief/ kenniswerkplaatsen/ PIMC's vertaald in een concreet programma voor gebiedsgericht beleid.

De leerlingen leverden met de PIMC-omgeving een meerwaarde door de deelnemers[O's] te informeren en met hun te communiceren als componist die alle delen van het pakket tot een flexibel proces kan smeden, die bewoners, gebruikers en experts kan laten samenwerken en de nationale subsidies en Europese fondsen kan vinden en aanboren. De regio/ PIMC-omgeving is de plek, waar deze vernieuwing in de praktijk wordt gebracht.

Een curatorium van experts [uit de kenniswerkplaatsen] op het gebied van bovenstaande vernieuwing zullen zeker dit proces gaan ondersteunen.

Leerlingen en coaches hebben wat mij betreft in de afgelopen periode tot heden zicht gekregen op het eigen leren t.b.v. anderen en de maatschappij.

Jeanine Koch- Groepen coacht haar leerlingen op diverse projecten.

***Leerlingen en coaches, succes met jullie
verdere ontwikkelingen in de toekomst!***

Wim van der Zwan

2D De D van Durven door Wim van der Zwan

Vijf kenmerken, die bij durven binnen reguleren bij AOC Terra MBO een rol spelen.

Reguleren -binnen Beroepscompetentiegericht onderwijs- gaat er vanuit dat onze deelnemers over bepaalde competenties moeten beschikken die ze nodig hebben om als beginnend beroepsbeoefenaar in de regio aan de slag te kunnen en te kunnen functioneren als burger in onze maatschappij. Beroepscompetenties zijn gedefinieerd als samenvoeging van vaardigheden (kunnen), kennis(weten), houding (professioneel gedrag, motivatie) en persoonlijke eigenschappen (karakter) die essentieel zijn voor het uitoefenen van een beroep of functie. Reguleren is bij uitstek de rode draad en de setting waar binnen deze beroepscompetenties verkregen kunnen worden.

Om competent te worden moeten deelnemers zich vakgerichte en algemene (bijv. Nederlands, AVO) kennis en vaardigheden eigen maken alsook houdingsaspecten. AOC Terra heeft de durf om de leertrajecten vraag gestuurd vorm te geven. Dit betreft zowel de kennis en vakvaardigheden van het beroep waarvoor wordt opgeleid als de kennis en vaardigheden die noodzakelijk zijn vanuit het perspectief van leren, loopbaan en burgerschap.

Een goed uitgewerkte leerofferte speelt hierin een essentiële rol

Een deelnemer heeft de competenties verkregen als hij de vereiste kennis, vaardigheden en houdingsaspecten in een kritische beroepscontext zodanig kan laten zien, dat er voldoende vertrouwen is dat de deelnemer adequaat kan functioneren in het beroep en maatschappij. Reguleren schept hiervoor een juiste context

Aspecten die een belangrijke rol spelen bij het inrichten van reguleren zijn:

- 1 Werken vanuit de vraagstukken van de regio, de afspraken worden in een leerofferte vastgelegd.
- 2 Flexibiliteit, vraagsturing is uitgangspunt.
- 3 De leerling aan het stuur werkt aan authentieke opdrachten uit de regio
- 4 Integraliteit van de vraag.
- 5 Docenten zijn specialist en coach op het gebied van het proces en op het vak binnen het reguleren

Het regioproject "Herfstdecoratie", waarbij drie scholen (het Roelof van Echtencollege uit Hoogeveen met docenten en leerlingen VMBO, het Alfa College uit Hoogeveen met leerlingen van de Zorgopleiding en het AOC Terra MBO met leerlingen en docenten Bloem & Design) en een verzorgingstehuis Beatrix uit Hollandscheveld waren betrokken.

- Ad 1** Vraagstukken uit de regio met kenmerkende beroepssituaties zijn uitgangspunt voor de organisatie van het onderwijsleerproces. Deelnemers leren zoveel mogelijk in en uit de praktijk binnen de beroepscontext. De beroepspraktijkvorming (BPV) is een van de pijlers van het leerproces. Daarnaast worden zoveel als mogelijk reële vraagstukken uit de regio in een authentieke omgeving aangeboden. De theorie staat ook in het teken van het beroep en regiovraagstukken. Het leerproces kent een continue wisselwerking tussen theorie en praktijk.
- Ad 2** Het onderwijs is flexibel ingericht, zodat kan worden ingespeeld op individuele wensen en mogelijkheden van de deelnemer en de opdrachtgevers uit de regio. Leren doet een deelnemer overal. Op school, in de regio, in de praktijk (BPV), maar ook in allerlei andere settings (bijbaantje, hobby). Daarnaast zijn er veel deelnemers die al het een en ander hebben geleerd voordat ze hier starten met hun opleiding. Ook leren deelnemers in hun eigen tempo en op hun eigen manier. Er wordt maximaal rekening gehouden met mogelijkheden van de deelnemer. Als hij iets al kan, hoeft hij het niet nog een keer te leren. Als hij iets op een andere manier wil leren, worden hier maximaal mogelijkheden voor geboden. Vanuit een persoonlijk ontwikkelplan wordt een individueel traject voor de deelnemer beschreven dat periodiek wordt aangepast aan de ontwikkeling van de deelnemer. De deelnemer heeft keuze uit een reeks van regionale opdrachten en werkt vanuit een leerofferte waarin de te leren werkprocessen zijn vastgelegd en vult zijn portfolio met aantoonbare bewijzen uit diverse settings.

- Ad 3** Zelfsturing van de deelnemer op zijn leerproces. Leerlingenstichting als organisatie-model voor reguleren. De deelnemer stelt binnen de kaders van reguleren en binnen de mogelijkheden van de BPV-plaats een persoonlijk ontwikkelplan (POP) op.

In dat POP staat het wat, waarom, hoe en wanneer de gekozen leerofferte worden gemaakt, inclusief de benodigde ondersteuning van anderen. Om de zelfsturing te bevorderen moet de begeleiding aansluiten bij de leerstijl, het niveau van de deelnemer en de mate waarin de deelnemer zelf sturing kan geven aan zijn leerproces afgesproken en vastgelegd in een leerofferte. De mate van zelfsturing is per deelnemer verschillend. De coach[vak en proces] speelt hierin een cruciale rol.

De coaching is gericht op de ontwikkeling van de zelfstandigheid, het bewustzijn en de verantwoordelijkheid van de deelnemer zelf. Het is daarbij noodzakelijk dat de begeleiders vanuit school en regio samenwerken en hun begeleiding op elkaar afstemmen.

- Ad 4** Kennis, vaardigheden en houding komen in het leer- en beoordelingsproces geïntegreerd aan bod. Het reguleren is zodanig opgezet dat zoveel mogelijk onderdelen geïntegreerd aan bod komen. Ook in de waardering van competenties worden zo min mogelijk losse onderdelen beoordeeld. De deelnemer bewaart alle resultaten en opleidingsgegevens in een portfolio.

Samen met de coach worden deze bewijzen besproken. De coach vraagt hierop door en onderzoekt de mate van competent zijn van de deelnemer op een specifiek werkproces vastgelegd in de leerofferte. De voortgang wordt vastgelegd in een waardering. [tussentijds en een eind beoordeling. Dit dient als afspiegeling van zijn groei in zijn/haar opleidingsproces. Het portfolio kan door de deelnemer ook benut worden wanneer hij overstapt naar een andere organisatie of opleiding om te voorkomen dat hij nog eens moet leren wat hij al beheerst. Het portfolio is van de deelnemer. Hij bepaalt ook zelf de structuur van het portfolio.

- Ad 5** De docent is een specialist en coach in verschillende aspecten binnen het leerproces van reguleren. Reguleren, beroepscompetentiegericht onderwijs vraagt verschillende rollen van docenten. Naast het aanreiken van theorie en het begeleiden in de BPV, wordt de docent ook coach of assessor. Op basis van individuele kwaliteiten en ambities en de doelen van het reguleren zullen docenten keuzes maken voor te ontwikkelen rollen en werken daarin samen.

3. OPPAKKEN

3A Oppakken en Regioleren, MBO door Ine Sturkenboom

Het begrip “Oppakken” naast “Durven”, “Ervaren” en “Netwerken” in combinatie met regioleren in het onderwijs MBO heeft een organisatorische, professionele en absoluut persoonlijke groei in gang gezet. “Oppakken” is de vaak heel moeilijke tweede stap in de richting D.O.E.N.

Het begrip oppakken is, daar waar onze Nederlandse taal zo sterk in is, te bezien vanuit verschillende dimensies. Oppakken in de zin van in beslag nemen, arresteren en gevangen nemen druist regelrecht in tegen onze ethische normen én de nieuwe ontwikkelingen in het onderwijs. Met deze wat vreemde connectie willen we niet geassocieerd worden. Binnen het onderwijs willen we opleiden in oplossingsgericht denken, creatief zijn, een leven lang blijven leren, flexibiliteit etc. Oprapen, opnemen, optillen; kortom “in handen nemen” is dé definitie waar we mee werken.

Regioleren, onderwijs waarbij men de beroepspraktijk oefent samen met het bedrijfsleven in de regio, met als doelstelling de regio én de leerling verder te helpen, betekent ook het “in handen nemen” van de realiteit en deze tastbaar maken voor de leerling, de organisatie en de professie.

De vierdejaars leerlingen, in de opleiding tot managers, hebben een stichting gevormd en hebben daarmee juridische en praktische vaardigheden “in handen genomen”. Zij zijn verantwoordelijk geworden voor het acquireren en goed afwikkelen van projecten, deze zijn uit handen gegeven dóór het bedrijfsleven. Het stichtingsbestuur heeft daarbij “in handen genomen” de verantwoordelijkheid dat alle andere, leerlingen die betrokken zijn bij regioleren, hun beroepsvaardigheden hierin kunnen oefenen. Niet alleen plannen (terwijl de Prefrontale Cortex vaak nog niet geheel ontwikkeld is), organiseren en initiatief tonen zijn vaardigheden die ze oefenen, zij hebben daarbij ook “in handen genomen” de vaardigheid samenwerken en aansturen. En samenwerken is een van de grootste uitdagingen in het leven.

Bij de start van regioleren hebben leerlingen én docenten dit met vallen en opstaan neergezet. In het begin was het samen overleggen van de leerlingen en het durven loslaten van dit proces door de docenten/coaches moeilijk. Maar beide partijen hebben geleerd elkaar hierop aan te spreken en hiernaar te acteren. Daarnaast hebben de leerlingen het opgepakt om contact te onderhouden met het bedrijfsleven, hier ook eigen beslissingen in te nemen. In het begin was het heel moeilijk met het bedrijfsleven slecht nieuws gesprekken te voeren. Nu, na drie jaar is dat nog steeds eng maar men leert door het delen van elkaars ervaringen dat zaken, mits helder en gefundeerd gebracht, niet altijd tot een fantastisch resultaat hoeven te leiden maar wel goed afgesloten kunnen worden.

Ook docenten hebben het “in handen genomen” om de leerling te stimuleren en te begeleiden maar zich ook te laten leiden door de leerlingen. In het begin was het evenwicht zoeken; wanneer was het een vraag van de leerling of dacht de docent dat het logisch was dat de leerling behoefte had aan begeleiding op een bepaald vlak? Maar doordat doelstellingen omtrent regioleren herhaald werden kunnen beide partijen hier nu vrij over spreken, wordt vragen stellen gestimuleerd en de figuurlijke “oude” docent steeds meer vervangen door een coachende leerkracht.

Door het “in handen nemen” van de samenwerking met het bedrijfsleven wordt de kwaliteit van het onderwijs door meerdere partijen bepaald. Door het in “handen nemen” van onderwijs vanuit een vraag en een behoefte wordt er steeds meer ingespeeld op het “just in time-principe (onderwijs op moment dat het nodig is) en wordt het accent gelegd op het begrip “leren”. Kortom deze tweede stap in de goede richting kon wel eens mede verantwoordelijk zijn voor een kentering binnen het (MBO)onderwijs.

3B De dagelijkse praktijk van regioleren in Meppel

door Jos Paulssen

Drie vragen heb ik ontvangen, waarop ik heb getracht antwoorden te geven. Het betreft het oppakken van regioleren. Omdat ik in de praktijk samen met Jolanda Boertien de coördinatie van de praktijk binnen regioleren heb, zijn mij de vragen gesteld.

1. Wat waren de positieve en negatieve punten toen jullie regioleren gingen oppakken?

Het enthousiasme was binnen de vestiging groot genoeg om deze vorm van onderwijs op te pakken. We waren het er over eens dat juist voor de studenten een andere vorm van werken nodig was om gemotiveerd te werken aan hun eigen ontwikkeling. Hierbij is belangrijk dat studenten een weg te zoeken om zelfstandiger en bewuster hun leerweg uit te zetten en te volgen. Wat mij bijzonder aansprak is uit te gaan van de sterke kanten van ieder individu om daarin de moed en motivatie te vinden om de minder sterke kanten te willen ontwikkelen.

Natuurlijk zijn er ook hobbels op deze weg. Het oppakken van regioleren vereist wel een omslag. Een verandering van rol van de docent naar sturende coach, die ruimte biedt voor studenten om hun eigen route te bepalen. Dit gaat bij collega's niet altijd even gemakkelijk, maar ook bij studenten gaat het niet vanzelf.

2. Wat heeft regioleren je gebracht?

Regioleren heeft openheid bewerkstelligd. Open deuren zijn de basis om samen te werken. In elkaars keuken kijken en samen koken levert nieuwe ideeën en verrassende resultaten op. Dit geldt eigenlijk voor alle terreinen waarop ik me begeef.

Zowel binnen de vestiging als met collega's van andere vestigingen en aoc's is er een andere samenwerking ontstaan. Werk wordt opgepakt met meerdere aoc's samen, zoals het ontwikkelen van de portfolio's of de rubrics. Elkaar leren kennen verlaagt de drempels.

Ook de samenwerking met studenten verandert. Je werkt voor een externe opdrachtgever met het gevoel dat je samen de klus klaart. Kijkt in de regio naar de samenwerking met bedrijven en instellingen en maakt duidelijk dat er een leerroute gevolgd wordt.

3. Wat zijn de tips die je meegeeft aan coaches die regioleren nu gaan invoeren?

Tips zijn er vele te geven, maar de weg naar het einddoel zullen ze zelf moeten afleggen. Het is vergelijkbaar aan het starten van een jonge docent. Ervaren en dan in gesprek blijven met anderen om de tips op het juiste moment te krijgen. Het is niet zo dat je het overneemt, maar je moet je eigen rol erin zien te vinden. Daarbij is het handig als je het kunt combineren met een stukje creativiteit en doorzettingsvermogen.

4. ERVAREN

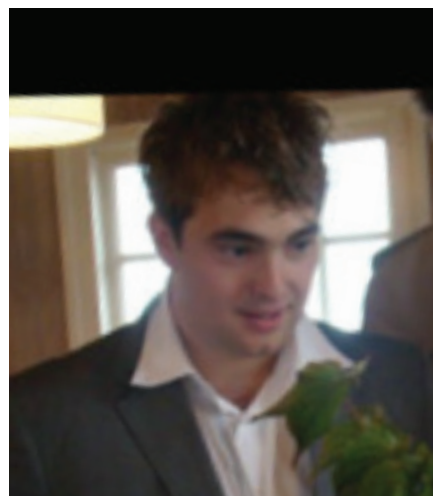
4A Ervaringen vanuit de Stichting

door Jarno Lufting Stichting Groen- en veeadvies 2013- 2014

Mijn naam is Jarno Lufting en ik volgde de opleiding Land, Water en Milieu aan het AOC Terra te Meppel.

In het derde leerjaar ben ik ingestroomd en kreeg ik direct te maken met reguleren. In dit jaar moet je helpen met de projecten.

De toen vierdejaars waren de oprichters van de stichting die nu nog bestaat. Reguleren houdt in dat je als student zelfstandig een stichting runt en actuele vraagstukken vanuit de regio gaat behandelen.

In het vierde jaar hebben wij het stokje overgenomen en mochten wij zelf de studentenstichting runnen. Dit hield in dat wij de directie waren, waarin iedereen een eigen functie had. Mijn functie binnen de stichting was acquisitie, samen met mijn klasgenoot Tim Ellens. Acquisitie houdt kort gezegd in dat je moet zorgen dat er werk (vraagstukken) vanuit de regio binnen komt en verdeeld wordt binnen de stichting, zodat iedereen zijn "eigen" project heeft. Ik vond mijn functie als acquireur zeer leerzaam en bruikbaar voor in de toekomst.

Wat ik vooral van de functie heb geleerd is hoe je contacten legt en de stichting presenteert naar je opdrachtgever. Ook het maken van een offerte, werkplannen, planningen en afspraken met de opdrachtgever waren zeer leerzaam. Het bruikbare voor in de toekomst vind ik de contacten met onze opdrachtgevers vanuit het bedrijfsleven. Hierdoor heb ik veel relaties overgehouden en heb ik een breed netwerk opgebouwd.

Aan het eind van reguleren is het project van Tim en mij, "Millenniumbos Hoogeveen", uitgenodigd om te komen presenteren tijdens de Natuurtop bijeenkomst op 22 juni 2013 in Herwijnen. Dit werd voor onder andere staatsecretaris van Economische zaken, Sharon Dijksma, en de minister-president, Mark Rutte, gedaan. Zo zie je maar weer wat reguleren je allemaal kan brengen.

Mijn tips naar de nieuwe leden:

- Zet jezelf 100 % in voor de stichting, daardoor zal je zien dat het ook echt leuk kan gaan worden!
- Probeer zoveel mogelijk contacten te leggen tijdens het reguleren.
Je zult merken dat je er later heel veel aan kan hebben. Een goed en breed netwerk is zeer bruikbaar.
- Help elkaar binnen de stichting, iedereen heeft zijn eigen functie maar je moet het uiteindelijk met z'n allen doen. Dus help elkaar waar nodig, ook al valt dit niet onder jouw functie.
- Maak duidelijke afspraken met elkaar en zorg er met elkaar voor dat ze ook nagekomen worden.
Zorg dat er genoeg naar elkaar gecommuniceerd wordt. Dit om onduidelijkheden te voorkomen.
Durf elkaar er ook op aan te spreken op een normale manier. Je bent met elkaar een stichting, zo gaat het later ook in het bedrijfsleven.
- Als laatste tip: geniet van de studentenstichting, je hebt er later veel profijt van!

4B Ervaren Regioleren

*door Tim Ellens , acquisitie-verantwoordelijke
binnen de Stichting Groen- en Veeadvies*

Mijn naam is Tim Ellens, 22 jaar oud en ik heb de opleiding Bos- en Natuurbeheer gevolgd op het AOC Terra MBO in Meppel. In de derde en de vierde klas kreeg ik te maken met Regioleren.

Regioleren is een manier van lesgeven waardoor leerlingen kennis maken met de “regio” en hierin aan het werk gaan d.m.v. een stichting die ze zelf draaiende houden. Dit gaat pas van start in het vierde en dus laatste leerjaar. In de jaren ervoor, in de 2e en 3e klas, word je alvast voorbereid op dit alles en ga je aan de slag als “werknemer” van de leerlingen uit de vierde. Dit houdt in dat je onder leiding van en samen met de leerlingen uit de vierde klas aan het werk gaat met de aangenomen opdrachten.

Deze stichting wordt dus beheerd door de leerlingen in het vierde leerjaar die ieder een eigen taak hebben. Acquisitie was, samen met een klasgenoot, mijn taak. Dit hield in dat wij het eerste contact met de opdrachtgevers legden en een goed duidelijk beeld probeerden te schetsen van hun wensen. Ook keken we of de opdrachten haalbaar waren voor onze stichting. Ik heb dit als zeer leerzaam ervaren. Naast het besturen van de stichting moest er winst worden gemaakt. Dit gebeurt door opdrachten uit te voeren die je binnen krijgt uit de “regio”. Deze opdrachten moeten aan bepaalde criteria voldoen en bij je vakgebied passen. Met de juiste instelling en door middel van goed overleg met elkaar is Regioleren een schitterende manier van leren waar je later veel profijt van hebt.

Samen met Jarno Lufting, een klasgenoot, hebben wij een succesvolle opdracht gedaan; het Millenniumbos in Hoogeveen. Dit bos moest een gedenkbos worden waar iedere boom zijn eigen verhaal heeft. Dit kan zijn een boom voor een pasgeboren kind, voor een overledene of gewoon een boom omdat je het leuk vindt om een eigen boom te planten en te zien opgroeien. Nadat wij de plannen en offertes gereed hadden, zijn we met de Stichting Millennium Hoogeveen in overleg gegaan en daarop hebben we de opdracht gekregen. Wij hebben het 4 ha grote perceel plantklaar gemaakt en een professioneel bedrijf ingehuurd om de paden aan te leggen. Op speciaal georganiseerde plantdagen kon een ieder die dit wilde zijn of haar boom planten. Dit project is een groot succes geworden. Overigens hebben wij er een mooie herinnering aan over gehouden, want als dank hebben we allebei onze eigen prachtige Treurberk cadeau gekregen van Stichting Millennium Hoogeveen. Deze bomen staan gebroederlijk naast elkaar en dat is precies zoals wij de opdracht ook hebben uitgevoerd.

Regioleren is uiterst leerzaam. Echter is dit alleen te berekenen als je duidelijke afspraken met elkaar maakt en je hier ook allemaal aan houdt. Daarnaast is het enorm belangrijk dat je Regioleren en “gewoon school” uit elkaar houdt. Bij Regioleren kun je wel een meningsverschil hebben, maar dit laat je bij Regioleren en neem je niet de volgende dag mee naar de les. Iedereen binnen een stichting heeft een eigen taak. Zie er met elkaar op toe dat iedereen deze taak goed uitvoert. Dit voorkomt veel ergernis en eventuele latere problemen binnen de stichting, of nog erger, faillissement.

Kortom, als je wilt dat Regioleren een succesvol en leerzaam project wordt, zorg daar dan met **elkaar** voor!

4C De school uit, de regio in!

door Evert Mulder

September 2006 start van het project Value in the Valley. Dit was een succesvol project waarin een leer-werkomgeving is gecreëerd in de vorm van een community of learners. In deze omgeving hebben mbo- en hbo-studenten samen met professionals uit het bedrijfsleven gewerkt aan projecten over duurzaamheid.

Het doel was studenten en deelnemers uit het beroepsonderwijs samen beter op te leiden met het oog op hun loopbaan en persoonlijke ontwikkeling. Vanuit AOC Terra was ik nauw bij betrokken als coach/begeleider bij het project. De ervaringen en successen van dit project gaf mij ook de overtuiging dat we veel meer met ons onderwijs naar buiten moeten, de boer op, de regio in.

September 2012, start van het project Regioleren te Emmen, de grote kans om studenten te laten samenwerken met ondernemers, overheid en maatschappelijke instellingen in de regio. Een project wat succesvol moet en kan worden met vallen en opstaan.

We draaien nu voor het 3e jaar en zijn in staat ieder jaar te leren van de vorige edities. We krijgen het steeds beter onder de knie om het in goede banen te leiden. Natuurlijk kun je positieve en negatieve punten benoemen bij de start en uitvoering van dit onderwijssysteem, maar veel belangrijker zijn de tips (do's en don'ts) die je als beginnend coach/begeleider kunt krijgen bij de start van reguleren

Tips:

- Zorg voor een goede en gedegen introductie van het reguleren bij nieuwe studenten.
- Maak studenten duidelijk waar ze op beoordeeld worden.
- Zorg er voor dat reguleren geen projectenfabriek, gericht op het regelen van projecten voor studenten, wordt.
- Ga als coach mee naar de opdrachtgever voor de intake van het project
- Gebruik eenzelfde methodiek voor de aanpak van de projecten om kwaliteit van het werk te waarborgen (goed stappenplan).
- Ga als coach geen gezagsrelatie aan met de projectgroep/student, maar sta als coach naast de projectgroep/student.
- Zorg voor een goede rolverdeling binnen de projectgroep en zorg voor goede peerfeedback.
- Regel dat studenten aanwezig en actief zijn in het overleg van de coaches.
- Intervisie is heel essentieel voor de begeleiding en plan dit in een vast schema.
- Laat aan collega's en teamleiders zien wat je doet met reguleren.
- Vier de successen, analyseer de mislukkingen!

Dat studenten aangeven dat ze door hun project veel contacten hebben gelegd, mensen hebben leren kennen, uit de school zijn gegaan, informatie hebben gezocht op beurzen en bij experts geeft mij de motivatie om met veel enthousiasme het reguleren tot een succes te brengen.

Evert Mulder,

Bron van ervaringen en regiostimulatie vanaf het begin in 2006

4D Coachingsontwikkelingen door WUR en STOAS Vilentum

WUR en STOAS Vilentum Hogeschool Wageningen hebben hier hun aandelen geleverd. In oktober 2012 verscheen de eindrapportage van de studie "Professionalisering van docenten in het Groen Onderwijs. Dit onderzoek van de WUR werd door dr. Renate Wesselink en professor dhr. Martin Mulder uitgevoerd in opdracht van het Ministerie van Economische Zaken, Landbouw en Innovatie. Dezelfde Renate Wesselink werkt samen met KIGO D.O.E.N. aan het draaiboek regioleren en ze is naast Carla Oonk en PJ Beers verantwoordelijk voor de in november 2013 verschenen brochure "Docenten in regioleren", opnieuw een uitgave van de Wageningen Universiteit. Hierbij is zeker ook gebruik gemaakt van de ontwikkelaars in de KIGO D.O.E.N. De brochure is geschreven in het kader van het programma 'Professionalisering Docenten' in opdracht van het Ministerie Economische Zaken, directie Agrokennis. Alle betrokkenen coaches in regioleren hebben deze brochure als leidraad ontvangen. Belangrijk hierbij is dat constatering dat alle betrokkenen leren. Dat geldt voor de leerling of student, maar ook voor de opdrachtgever, de ondernemer of ambtenaar en in de driehoek leert de docent ook van zijn veranderende rol. Hierover schreven Mulder en Wesselink: "De rol van de docenten verandert drastisch; van de docent wordt verwacht dat ze nieuwe werkzaamheden uit gaan voeren. Belangrijke vraag hierbij is over welke bekwaamheden de docent dient te beschikken om de rollen en taken in het kader van regioleren goed te vervullen."

KIGO D.O.E.N. heeft zelf geprobeerd antwoord te geven op die veranderende rol van de docent. In samenwerking met de begeleidingsgroepen van Emmen en Meppel hebben de docenten van STOAS Vilentum Hogeschool in Wageningen de opdracht gekregen om a. de begeleiding der coaches in het lopende traject te verzorgen en b. een document op te leveren dat "het coachen van regioleren" heet. Voor de begeleiding van de begeleidingsgroep heeft Wilbert Waggelink er deel van uitgemaakt. Voor de begeleiding der coaches is een beroep gedaan op Jan Hoed en Marike Tijhaar. Beiden zijn verbonden aan de STOAS Vilentum Hogeschool Marike Tijhaar heeft de Brochure "Het coachen van regioleren" geleverd als startmoment van het schooljaar 2013-2014. Voor deze brochure is ook gebruik gemaakt van het werk "Coachingsplan Regioleren, van leerofferte naar portfoliovorming" dat Henrielle Dragt o.m. in opdracht van de KIGO D.O.E.N. in juni 2012 opleverde.

Jan Hoed in gesprek met coaches van AOC Terra en betrokken studenten van STOAS Vilentum Wageningen.

4E Verslag van reflectiebijeenkomsten Meppel

door Jifke Sol en Arjen Nawijn

De uitkomsten van de twee monitoringsbijeenkomsten binnen de KIGO DOEN zijn heel positief te noemen. Er zijn in vergelijking tot de voorgaande KIGO projecten grote stappen gemaakt in de manier waarop de school het reguleren vorm geeft. Reguleren is veel sterker en systematischer verankerd geraakt in het systeem van de school. Dat wordt zichtbaar op het niveau van de leerlingen, docenten, coaches en teamleiders. Ook zijn er instrumenten ontwikkeld, die een voortgaande verdieping en verbreding van reguleren in de school borgen.

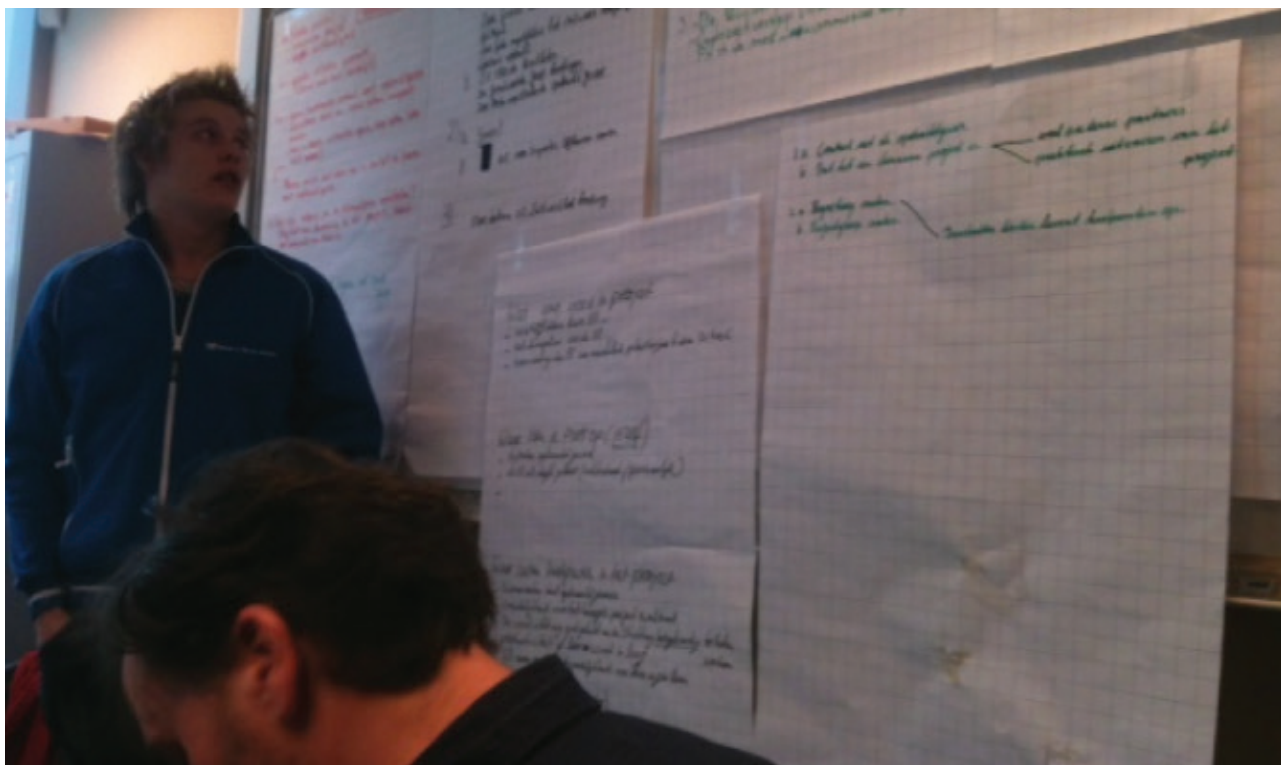
Leerlingen geven aan zich bewust te zijn van hun rol in reguleren en kunnen zelfstandig hun leerwinst benoemen. Alle leerlingen ervaren het reguleren als leerzaam, echt grote knelpunten in de samenwerking in de driehoek (opdrachtgever, coach en leerlingen) zijn niet in de bijeenkomst naar voren gekomen. Aandachtspunt blijft de communicatie tussen leerling-opdrachtgever en coach. Belangrijk is dat er in alle stadia afstemming is in 'de driehoek'. Interessant te zien was hoe leerlingen van enerzijds Meppel en anderzijds Emmen met elkaar in dialoog traden over de wenselijkheid van structuur versus openheid in het curriculum.

De ingevoerde leerofferte, de Driehoeks gesprekken tussen de opdrachtgever, de leerling en de school, zijn daarbij waarschijnlijk instrumenten die een positief effect hebben op wijze waarop er wordt geleerd.

De docenten geven in toenemende mate aan het reguleren te zien als een manier waar zij hun leerlingen in zien groeien. Docenten zien dat zij nu met vertrouwen de nieuwe rol van coach en makelaar in het proces van begeleiden oppakken. Aandachtspunt is de balans tussen controle en loslaten; wanneer kunnen de leerlingen zelf hun boontjes doppen. Wat te doen bij een radiostilte? Hoe belangrijk is succes, want leerlingen mogen ook leren door fouten te maken.

Opdrachtgevers geven aan er werkelijk voordeel in te zien dat een groep leerlingen kennis verzamelt en nieuwe mogelijkheden verkent. Ook ervaren opdrachtgevers het contact met de school als waardevol en leerzaam.

Het hebben van goed functionerende Leerlingstichtingen is een visitekaartje van de school.
 Het hebben van deze goede praktijken binnen de school geeft de mogelijkheid om hier van te leren en verder uit te bouwen binnen de school.

Op basis van de eerste en tweede monitoringsbijeenkomst bleken er enkele belangrijke condities voor reguleren te zijn;

- Het borgen en verankeren van instrumenten (zoals de leerofferte en het portfolio)
- Het afstemmen van rollen en verantwoordelijkheden.
- Het agenderen van monitoringsbijeenkomsten.

Ten slotte is reguleren een innovatief concept dat diepgaand ingrijpt in de cultuur, de competenties en de organisatie van de school.

4F Stoas Hogeschool Wageningen en het nut van regioleren in het samenwerkingsverband

door Wilbert Waggelink

Wilbert Waggelink schreef in november 2012 de opbrengst van de KIGO "Van Regio vraag naar Regioleren" en maakte ook een powerpoint. De uitkomst van de powerpoint staat hieronder. De nummers 10 en 11 geven zijn actuele visie in november 2014 weer.

1. "RegioLeren"

Leren in en met de regio

Urgentie: -Is er een regionale toekomst voor je school?

Stip: -Wat wil je bijdragen aan groene groei in de regio?

Wilbert Waggelink

- Stoas Wageningen Vientum Hogeschool
- Ondersteuningsteam regioleren; LLL in OVP

2. "Uitgangspunten RegioLeren"

- Jonge mensen verbinden aan regionale vraagstukken, dit leidt tot leren, innovaties, diploma's en werk.
- Studenten komen met een opdracht uit de regio de school binnen i.p.v.....
- Docent-conceptdrager* volgt de student i.p.v.....
- Coaching is bedrijfsmatig* i.p.v..... ped./did.
- Leerofferte* voor producten, diensten én werkprocessen.
- Studenten kiezen i.p.v..... b.v. go/no go regioproject.
- Cyclus* van onderzoekend* leren i.p.v. liniair leren.

"Het is een systeemverandering en dat doet pijn...."

3. "Systeemverandering?!"

- Innovaties in scholen: Vaak dwangmatig herhalen van processen i.p.v. invoeren nieuwe concepten.
- Trots op 60-70%; verander 30-40%:
- Urgentie en/of stip eerst duiden.
- Praktijkleren (slechts) deel van het concept.
- Commitment op alle lagen.
- Voldoende schaalgrootte en continuïteit.
- Basiskwaliteit op orde!
- Nieuwe entiteit creëren.....

Wilbert Waggelink de schrijver, Wilfred Haan en Ine Sturkenboom in een informeel gesprek met de inspectie

4. **Kwalitatieve effecten:**

1. Talentontwikkeling studenten
Meer eigenaarschap van leren en meer ondernemendheid.
2. Schoolontwikkeling
Meer ruimte voor regionale verbinding.
3. Regionale ontwikkeling
Meer van betekenis voor regionaal MKB.

5. **Project RL in '12/13:**

- 4 MBO scholen
- 400 studenten
- 1-2 dgn./week
- 60 ondernemers
- 40 coaches +
student-coaches

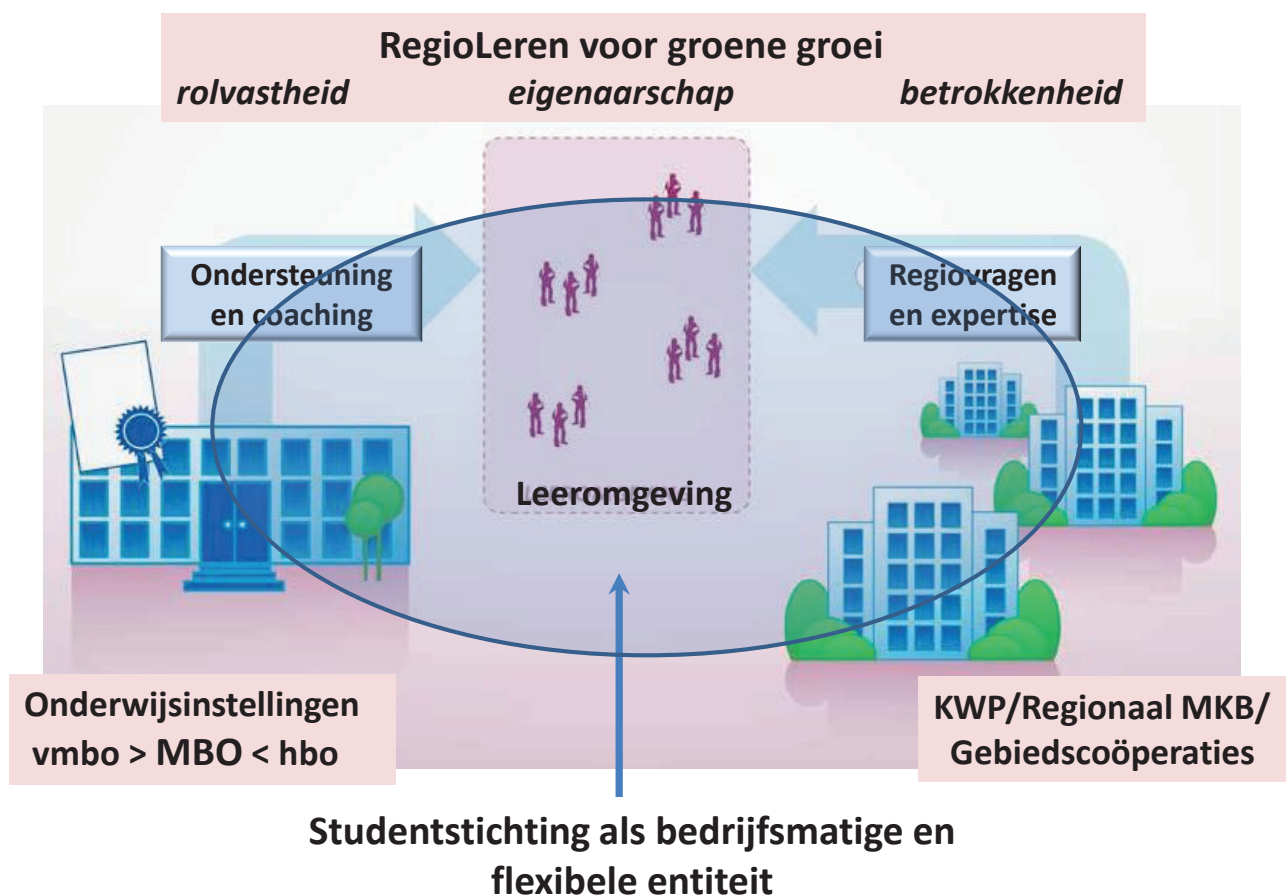
In '14/15:

800-900

stud.

6. **RegioLeren voor groene groei**

rolvastheid eigenaarschap betrokkenheid

7. Vormgeving van “samenleren”:

- Multi-actor
- Leren met echte opdrachtgevers en regionale experts/boegbeelden*
- Onderzoek WUR-ECS
- Multilevel
- Leren in diverse rollen(ondernemen/organiseren*/doen)
- Maatjescoaching* naast docentcoaching
- Regioprojecten met kennis- én doencomponent > praktijkleren!
- Multisectoraal
- Leren over de dossiers heen(macrodoelmatig) > BKS!
- Innovaties zitten op de grensvlakken

8. Geef ruimte voor regionale verbinding; M+M+M: 1-2 dgn. geen lesrooster,

Maandag en woensdag zijn regiolerendagen, of woensdag en vrijdag en er moet voldoende ruimte zijn voor de bedrijfspraktijkvorming. (BPV).

9. Leren in en met de regio? Teamleider.... : faciliteer de driehoek!

Projectgroepen/Leergroepen
Leerofferte
Coaches +
Stoas student- coaches
Ondernemers / opdrachtgevers
Regionale experts
Regionale vraagstukken
Monitoring

10. Kennisverspreiding RegioLeren

- Groenkennisnet.nl/regioleren(website)
- Groenkennisnet.nl/toolbox
- Nieuwsbrief RegioLeren via Groen Kennisnet
- Groen Onderwijs; katern in oktoberuitgave
- Landelijke studiedag Nordwin
- Groen Consortium(7 AOC's + Stoas)
- Stoas studenten op de (stage-)scholen

11. Huidige stand van zaken

Uitgangspunten RegioLeren intern ontwerp versie 1.93 nov.'14

- Jonge mensen verbinden met regionale vraagstukken; dit leidt tot leren, innovatie, diploma's en werk in het toekomstig beroep; samen leren in een kennisomgeving.
- De studenten komen met een echte kennisvraag uit de regio de school binnen en gaan niet met een opdracht van een docent de regio in.
- De studenten zijn betrokken bij de vraagarticulatie(opdrachtformulering) met de echte vraageigenaar én bij het keuzeproces(go/no go).
- De student zitten in een rol/functie en voelt zich mede-eigenaar bij de bedrijfsvoering.
- Afspraken worden vastgelegd in een leerofferte met daarin producten en diensten voor de opdrachtgever(s) en leerwinst(werkprocessen) voor de studenten.
- De docent-coach volgt de student i.p.v. andersom en helpt bij talentontwikkeling.
- De docent-coach is een rolvaste conceptdrager en coacht bedrijfsmatig naar de leerofferte toe en van de leerofferte af; afspraak is afspraak.
- Cyclus van onderzoekend leren met veel klantcontacten, expertbijeenkomsten en drie hoeksgesprekken; fouten maken mag!(breed gedragen succetolerantie).
- De regio is betrokken bij het onderwijsteam; de teamleider zit in het proces en stuurt een netwerkteam bij (doc./stud./regioverbinder/vragers/experts).
- Dit is echt een systeemverandering: "Ga eerst het nieuwe organiseren"; ontsnap aan de vormdwang van lesrooster en curriculum; stop met de "kan niet cultuur"!
- WW

4G Hogeschool Van Hall Larenstein Leeuwarden, en het werk in de regio.

De kennismaking bij Van Hall tijdens de vierde KIGO D.O.E.N. –bespreking leverde intensievere contacten op, waardoor nu ook leerlingen van het Van Hall –onderwijs de weg naar AOC Terra MBO kunnen vinden als stagiairs. Bij STOAS bestond er al langer een intensievere band met leerlingen en stagiairs van STOAS Vilentum.

Hieronder een aantal voorbeelden van projecten:

Watertekort

In de Veenkoloniën bestaat in de zomer een watertekort. Extra water, nodig voor de landbouw, wordt aangevoerd vanuit het IJsselmeer. De verwachting is dat er in de toekomst meer water in het gebied nodig is terwijl de aanvoer vanuit het IJsselmeer, vanwege klimaatverandering, af zal nemen. Er zullen dus manieren gevonden moeten worden om water in het gebied zelf te kunnen bergen zodat het gebied in de eigen waterbehoefte kan voorzien.

Duurzame energieopwekking

De Veenkoloniën is een gebied met veel ruimte voor ontwikkeling, bijvoorbeeld op gebied van duurzame energiewinning. Overheden en ondernemers zien kansen om in de regio te experimenteren met verschillende vormen energieopwekking. Maar vanuit bewoners bestaat weerstand tegen voorgenomen plannen om grote hoeveelheden windmolens in het gebied te plaatsen, zonne-energie zou een alternatief kunnen zijn.

Zes studenten van Wageningen Universiteit hebben een inventariserend onderzoek uitgevoerd naar de technische haalbaarheid van de combinatie van wateropslag, algenproductie en zonne-energie als alternatieve en duurzame manier van land- en watergebruik en als extra inkomstenbron voor agrariërs.

Rosalie Rooze, Chris Kestin, Wilbert Waggelink en Ine Sturkenboom bespreken een tussenrapportage bij Van Hall Larenstein in Leeuwarden.

Haalbaarheid

Uit dit haalbaarheidsonderzoek is gebleken dat waterberging in bassins op landbouwgrond voldoende mogelijkheden biedt om het watertekort op te vangen en dat het genereren van extra inkomsten uit zonne-energie technisch haalbaar is. Algenproductie blijkt alleen rendabel als de productie- en de verwerkingskosten teruggebracht kunnen worden en alle algen als biomassa verkocht kan worden.

Naar aanleiding van de haalbaarheidsstudie zijn twee milieukunde studenten van Van Hall Larenstein als afstudeeronderzoek begonnen met het vertalen van de bestaande informatie naar een concreet verdienmodel en naar mogelijkheden voor concrete inpassing in het gebied. De studenten werken in opdracht van de Agenda voor de Veenkoloniën en ingenieursbureau Tauw die mede projectleider zijn in dit project.

Proefopstelling

De twee studenten milieukunde maken nu een proefopstelling met drijvende zonnepanelen. Zo wordt niet alleen waterberging en het opwekken van zonne-energie gecombineerd maar ook het rendement van de zonnepanelen verhoogd door koeling van het water en reflectie van spiegelen materiaal.

Wanneer dit afstudeeronderzoek is afgerond en bekend is hoe dit concept toegepast kan worden in het gebied is de wens om samen met studenten een samenwerkingsverband te organiseren van ondernemers in het gebied die hiermee willen experimenteren. Bij de ruimtelijke planning en aanleg zullen mbo-leerlingen van AOC Terra betrokken worden.

Voedsel- en ontlastingsonderzoek

De samenwerking met Van Hall Larenstein is al verwezenlijkt bij een bijzonder project dat jaar na jaar uitgebreid wordt. Het begon met een opdracht van Jolanda Hokwerda van Van Hall Larenstein, die voor dierentuinen adviezen over een verantwoorde voeding bij dieren. Desiree Gaal en Sjany Hakvoort gingen er in opdracht van coach Siebren Kuperus mee aan de slag en zij bestudeerden voedsel en ontlasting der dieren. Dat leverde een verantwoord advies op van beide partijen aan de kleine dierentuin Taman Indonesia. De beermarter krijgt vanaf dat moment in elk geval andere voeding. Hoe natuurlijk is het voedsel dat dierentuinen hun dieren aanbieden en voldoet dat aan de behoefte van de dieren? De vraagstellingen zijn verder uitgezet onder leerlingen in het volgende jaar en ook zij gingen actief aan de slag met de problematieken.

4H Rubrics-ontwikkeling

door Dimph Rubbens – APS

Inmiddels staan op groen kennisnet meerdere rubrics t.b.v. reguleren uitgewerkt voor bloem, groene ruimte en levensmiddelentechnologie met een begeleidend schrijven. Dat gebeurde op last van de KIGO D.O.E.N. ondermeer. Teja van der Meer was eerst de vertegenwoordigster voor het APS in deze KIGO D.O.E.N., maar personele bezuinigingen noopten het APS om enige personele verschuivingen aan te brengen. Met Dimph Rubbens kwam een Rubricsontwikkelaar de KIGO versterken en daarover waren de praktijkmensen direct enthousiast na de eerste presentatie van haar in Almelo. Hieraan wilden we graag ook zelf vorm aan geven.

Hoe je omgaat met Rubrics laat een video zien. Dimph heeft hieraan hard gewerkt. Er zijn video-opnames van Edwin Vos bij het bespreken van rubrics. Deze video-opnames worden nog in kleine fragmenten geknipt en kunnen door docenten voor zelfstudie gebruikt worden.

Ook de input van Jos Paulssen is erin verwerkt, hij heeft de rubrics vertaald met behulp van Excel en een visuele afbeelding in een spin. Die spin gebruikt Jos bij de sterkte- zwakte vaststelling van competenties van de leerling.

Trots op reguleren zijn betekent je ook laten uitdagen door een prijzenmarkt, hier Dronten op het C.A.H. in 2013. Een tweede prijs op Duurzaamheid werd gewonnen door Terra MBO Breed Reguleren .

5. NETWERKEN

5A Regioleren ervaren, door te D.O.E.N.!

door Rosalie Rooze

Hierbij stel ik mij aan u voor, mijn naam is Rosalie Rooze, 28 jaar en woonachtig in de Wijk (Dr).

Hieronder vertel ik in het kort hoe ik betrokken ben geraakt bij de initiatieven van Regioleren en Kenniswerkplaatsen.

In mijn afstudeerjaar bij Stoas Hogeschool heb ik mij beziggehouden met onderwijsinnovaties. Hierbij heb ik mede vorm gegeven aan de nieuwste onderwijsontwikkelingen op het gebied van Regioleren en Kenniswerkplaatsen. Ik zag hoeveel toekomstvragen er leven in de regio, maar ook dat deze vragen niet of nauwelijks werden doorvertaald naar echte kennisvragen.

Sinds september 2012 vervul ik de rol als kennismakelaar bij AOC Terra. Vanuit deze rol richt ik mij met name op de omgeving Meppel en de Veenkoloniën. Waarbij ik de leervragen voor de regio en onderwijs articuleer en dit proces begeleid en faciliteer. Een belangrijk onderdeel hierin is het verwachtingsmanagement tussen de opdrachtgever, coach en student(en). Met als doel dat het proces van intakegesprek, leerofferte, tussen en eindevaluatie plaatsvindt.

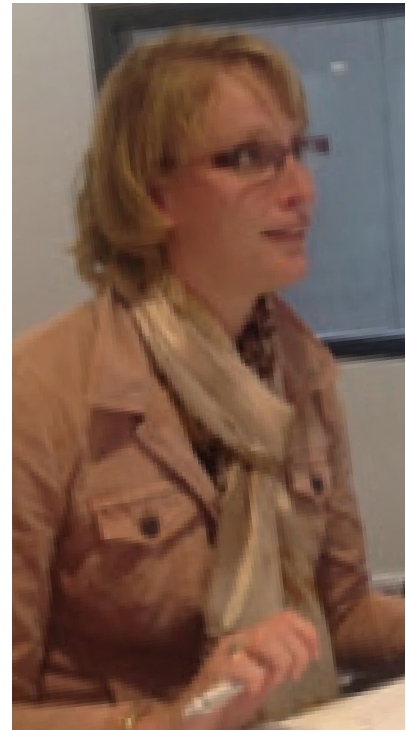
Als schakel tussen school en regio, ervaar ik een voordeel door samen te werken met de studentstichtingen. Doordat er rollen in de studentstichting zijn belegd bij studenten, kan ik snel schakelen tussen regiovraag, studenten en coaches.

De proces en vak-coaches ondersteunen dit proces in de school.

Een leerzaam project vangt altijd aan met een echte opdrachtgever. Samen met de studentstichting brengen we in beeld welke mogelijkheden en kansen we zien. Door de studenten vanaf het begin bij een project te betrekken, kan er een heldere verwachting worden geschetst bij de partijen in de regio en de studenten.

De ervaringen met de studenten van de studentstichtingen verrassen mij ieder schooljaar in positieve zin! Ik vind het mooi om te zien, dat studenten na het behalen van hun diploma nog steeds nieuwsgierig zijn hoe Regioleren doorloopt na hun vertrek.

Daar geniet ik met volle teugen van.

5B Studentprojecten Gebiedscoöperatie de Wolden i.o.

door Rosalie Rooze

Opdrachtgevers in zuidwest Drenthe i.s.m. met studenten van AOC Terra

Opdrachtgever	Hoofdvraag	Betrokken studenten	Periode
K&D R. Klooster	Onderzoek naar organisch afval van de gemeente De Wolden. Kan het gecomposteerde afval worden gebruikt als vervanger van mest op bouwland? Hoeveel compost is er nodig in verhouding tot drijfmest. Welke proef brengt de 'beste' oogst. Onderzoek met behulp van een proefveld met mais.	S. Poppema, S. Kroezen, T. van Dienst, P. van Kampen	September 2013 – november 2014
Agroservice G. Lindehols	De ondernemer verbouwd koolzaad wat hij later verwerkt tot koolzaadolie, koolzaadstro en koolzaadkoeken. Het verbouwen en verwerken wil hij in een koolzaadproject organiseren en regionaal uitbreiden. De studentstichting heeft uitgezocht welke voor en nadelen er voor agrariërs zijn om aan het koolzaadproject deel te nemen.	H. Hilhorst e.a.	Maart 2013 – maart 2014
Agroservice G. Lindehols/ Roelof Koekoek	Het doel is het nut van koolzaadolie te ondervinden of het werkt tegen bloedluis bij kippen. - Het ontwikkelen van meetbare specifieke punten in de inventaris of de hechting van koolzaadolie hoog is. - Fotograferen, rapporteren en vastleggen van de 0-meting, tussenmeting en eindmeting - Presentatie geven aan de opdrachtgever over het tussenresultaat en eindresultaat	G. van der Vegt, C. de Jonge	Januari 2014 – mei 2014
Smaakmakersfestival J. van Goor	Inventarisatie en het in kaart brengen van voedselproducerende bedrijven in de Wolden ter voorbereiding op het smaakmakersfestival. - Telefonische enquête afgenomen bij de voedselproducerende bedrijven uit de Wolden - Een digitale kaart gemaakt met voedselproducerende bedrijven - Ontwikkelen van een website - Ontwikkelen van een kinderactiviteit op het smaakmakersfestival	S. Talsma, K. Drijsen, L. Wolbers, G. Dijkstra, A. van Beurden, I. Mollema	Oktober 2013 – mei 2014
Vergelijkingsonderzoek landschapsonderhoud J. Postma	Inventarisatie bij projecten gericht op landschapsonderhoud, beoordelen op effectiviteit van landschapsonderhoud, samenwerking en bijdrage aan biodiversiteit. - Breng in kaart welk landschapsonderhoud zich leent om door bewoners en ANV's in de aangewezen gebieden uit te voeren. - o Welk beheer aan het landschap wordt er op dit moment uitgevoerd door de bewoners (in de aangewezen gebieden)? - o Welke vorm van beheer is goed op te pakken door bewoners?	R. Ahlers, R. Kluitenberg, R. van Zandbergen,	Mei 2014 – mei 2015

5B Studentprojecten Gebiedscoöperatie de Wolden i.o.

door Rosalie Rooze

Opdrachtgevers in zuidwest Drenthe i.s.m. met studenten van AOC Terra

Veekeuring zuidwest Drenthe a.Steenbergen	In december vinden de veekeuringen plaats voor de afdeling Zuid- West Drenthe. De studentstichting heeft onderzoek gedaan onder de deelnemers naar tevredenheid en hebben geïnventariseerd of er meer agrarisch ondernemers mee willen doen door met de veehouders in gesprek te gaan. De studentstichting heeft ook meegedraaid in de gehele organisatie.	R. Mulder, H. Kooiker, B. Snoeken, T. Knol e.a.	September 2013 – januari 2014
Drents Agrarisch Jongeren Kontakt G. Enting	DAJK is een organisatie die avonden en excursies organiseert voor de jonge agrariër. DAJK wil graag weten of er interesse is in "de zuidwesthoek" van Drenthe voor het (her)oprichten van een plaatselijke DAJK in de zuidwesthoek. Product: Een lijst met minimaal 30 geïnteresseerde jonge veehouders waarvoor een bijeenkomst georganiseerd kan worden. Vanuit de volgende gemeenten: Westerveld, Meppel en De Wolden	K. Schaapman, R. Mulder, T. Knol	April 2014 – mei 2014
Graslandstudieclub R. Kuijer	Breng de beworteling (organische stof), bodemleven in beeld Maak een analyse van de verschillen in de percelen van jaar: 2004-2008-2012 Organiseer een evenement samen met de graslandstudieclub waarbij de kennis die jullie hebben opgedaan wordt gedeeld met de leden en waarbij een expert inhoudelijke aanvullingen kan geven op de resultaten.	D.de Haan e.a.	Januari 2013 – januari 2014
Speel en ijsboerderij de Drentse Koe L. van der Linde	De speel en ijsboerderij heeft haar terrein uitgebreid. Voor de oudere kinderen komt er een skelterbaan. De studenten van AOC Terra geven advies over het houden van dieren bij de skelterbaan. Welke diersoorten/rassen zijn geschikt?	A.Smit, R. Mooij, H. van Kampen	April 2014 – november 2014
Graslandstudieclub Oetsen	Bodemanalyses bijwerken met nieuwe analyses. De kringloopwijzer invullen voor boeren van de graslandstudieclub.	J. Groen	September 2014- mei 2015
Mestscheider voor biogasinstallatie	Onderzoek naar mestscheider waarbij er mineralen en fosfaat in de dikke fractie blijft, waardoor afvoeren van dikke fractie goedkoper wordt	B. Snoeken	September 2014- januari 2015

5C Gebiedscoöperatie De Wolden en de samenwerking met AOC Terra

door Jan van Goor

De meerwaarde voor de regio De Wolden om met leerlingen te werken aan regionale vraagstukken is het verkrijgen van meer informatie en kennis uit de regio.

Dat is goed voor de leerling, maar ook voor de ondernemer. Er uit halen wat er in zit. Het is de kunst om te leren wat er leeft.

Als voorzitter van de ondernemingsvereniging vind ik het prettig dat we ook een direct en makkelijk schoolcontact hebben. Als opdrachtgever ben ik al enkele malen actief geweest en dat heeft voor mij ook nieuwe inzichten gegeven.

De ambitie die ik als voorzitter van de ondernemingsvereniging mede vorm wil geven is de kunst om nieuwe innovaties te bewerkstelligen door de exclusiviteit van het sectorale denken te doorbreken. Het is bijzonder om de sectoren met elkaar te verbinden. Dat geldt voor de beroepssectoren, maar dat geldt ook voor het denken in verbindingen en relaties. Regioleren in de driehoeksdelen geeft ook voor ondernemers in de Wolden nieuwe en verrijkende mogelijkheden. Dat is eigenlijk mijn tip ook voor de bestuurders van andere regio's, die nog moeten nadenken over de samenwerking in regioverband. Regioleren brengt studenten rechtstreeks in contact met de beroepspraktijk anno nu en kan van daaruit vertrekken op weg naar nieuwe inzichten. Vaak kunnen leerlingen helpen om dromen echt waar te maken. Daar is wilskracht voor nodig, maar vooral ook kennis van elkaar.

De werkplaats van de Gebiedscoöperatie De Wolden is het Oude Gemeentehuis in Ruinerwold. Hier zit Jan van Goor ook zijn denktankwerkgroepen voor.

6. De weg naar de KIGO D.O.E.N. – het begin van Regioleren

door Hans Sprakel, projectleider van de KIGO D.O.E.N.

KIGO D.O.E.N. is in onze organisatie voortgekomen uit een reflectie op het oude groene onderwijs dat van oudsher een relatie heeft met het landbouwkennissysteem. Gaandeweg de tachtiger en negentiger jaren van de vorige eeuw is de kennismakelaarsfunctie verloren gegaan en is ook de band met de arbeidsmarkt te veel gaan verslappen. Scholen zijn steeds meer van hun traditionele kennissectoren gaan vervreemden. Een van de oorzaken is beslist een steeds sterkere overheidsbemoeienis geweest. Een andere oorzaak is de noodzaak van traditioneel kennissectoren om nieuwe werkvelden te ontdekken en er relaties mee aan te knopen. Denk aan recreatie, voeding, milieu, water, energie, klimaat en veranderend landschap

Samen met opdrachtgever Arend Steenbergen van L.T.O. bespreken leerlingen van Stichting Groen- en Veeadvies een uitdagende opdracht

Regioleren is de koe bij de hoorn pakken en de vork aan de steel. Arjen Berghuis is de vorkeigenaar.

6A Regioleren is een win-winverhaal

Het belang van de regio is de afgelopen tien jaren steeds groter geworden en de verwachting naar de toekomst is een nog inniger band van de ondernemers met de regio. Onderwijs wil , moet en kan zich op die ontwikkeling richten. De regionale economie is leidend in deze, maar het regionale ondernemerschap moet ook uitdagend zijn voor de groene school en visa versa. Vakmanschap is onmisbaar voor de toekomst. Het is zo mooi gezegd door mevrouw Bussemaker en meneer Dekker praat haar daarin na, maar dat moet dan wel eigentijds vakmanschap zijn. Daarom moeten scholen open staan voor de ontwikkelingen in het dynamische en flexibele werkveld waarvoor wordt opgeleid. Eigentijds geschoold personeel leveren dat snel kan anticiperen op de veranderende arbeidsmarkten. Dat is een schoolopdracht. Een andere is de kunst om die veranderingen mede te richten vanuit een ontwikkeling tot kenniscentrum in de regio. De regio staat daarin centraal en het onderwijs kan waarde toevoegen aan de innovatieontwikkeling binnen de regio, samen met de belanghebbenden binnen die regio. Aan win-win moet gewerkt worden. Op naar een win-wingewest.

Als de opdrachtgever tevreden is, is het werk goed gedaan

6B Ontstaan en ontwikkeling van de Kenniswerkplaats

Aan het ontstaan van Regioleren gaan drie verhalen vooraf. In 2004 ontstond het concept van de kenniswerkplaats 'de Veenkoloniën'. Willem Foorhuis stond aan de basis en hij werd ook programmamaker van het gelijknamige GKC-programma. Onder het motto 'De school uit, de regio in' begonnen groene scholen rond 2009 aan een nieuwe manier van lesgeven. In de regionale (GKC)-werkplaatsen gingen leerlingen in teamverband werken aan oplossingen voor regionale vraagstukken. Ze kregen daarvoor een opdracht uit de regio: van een wethouder, een groep boeren of andere ondernemers. De methode van de kenniswerkplaats werd uitgewerkt om de besloten onderwijssituatie te verlaten. Studenten zouden een antenne ontwikkelen voor de rurale dynamiek en leren om ontwikkelingen bij elkaar te brengen, de diverse sectorale belangen met elkaar in een win-winsituatie te brengen en waar mogelijk hierop te anticiperen. De kenniswerkplaats bestaat nog steeds. Rosalien Rooze is daarvan de contactpersoon. De kenniswerkplaats is een schakel tussen vraagstukken uit de regio van ondernemers/overheid tussen (groen) onderwijs en onderzoek. De kenniswerkplaats sluit aan bij het Innovatieprogramma Landbouw Veenkoloniën en de Agenda voor de Veenkoloniën.

Hieruit heeft de kenniswerkplaats een viertal onderwerpen als speerpunt benoemd:

1. Duurzame Energie
2. Opbrengstverhoging
3. Samenwerking Akkerbouw- veehouderij
4. Groen- blauwe diensten. (Onderwijs, Onderzoek, Ondernemers, Burger & Maatschappelijke organisaties en Overheid.)

De kenniswerkplaats legt de verbinding tussen een vraagstuk uit de regio en één of meer studenten. Stapsgewijs werken de studenten vanuit een introductie-/oriëntatiefase naar een eindproduct toe. Voor de studenten starten, tekenen de opdrachtgever (eigenaar van het vraagstuk), de studenten en de coach de leerofferte. In de leerofferte staat wat de vraag is, welk resultaat behaald moet worden en wat de leerdoelen zijn. De studenten worden begeleid door een coach en/of een vakdocent van de kennisinstelling. Evert Mulder van AOC Terra MBO Emmen heeft veel van deze kenniswerkplaats projecten gecoacht en de kenniswerkplaats bestaat nog steeds.

In het huidige concept staan drie thema's centraal: landbouw, water en energie. In het schooljaar 2012-2013 hebben 137 studenten van verschillende onderwijsinstellingen aan vraagstukken uit de Veenkoloniën gewerkt. Het ging in totaal om 30.153 studenturen = gemiddeld 5,5 volle werkweek per student.

De kenniswerkplaats 2014-2015 heeft zichzelf de volgende doelen gesteld:

- Werken aan de landbouw, water en energie met echte vraageigenaren uit de regio;
- Samen met de bedrijven en organisaties programma's opzetten waarin we naast studenteninzet ook bijdragen aan toegepast onderzoek en scholing door docenten of lectoren inzetten;
- Vraagstukken uit de regio snel en effectief verbinden met onderwijs; we voeren binnen twee weken een intakegesprek met de vraageigenaar en hij/zij weet maximaal drie weken later of de vraag gekoppeld is aan studenten;
- Samenwerking tussen onderwijs en regio met als doel kennis te verspreiden en tot waarde te brengen in de regio;

De komende twee jaar zorgen AOC Terra, Hogeschool van Hall Larenstein en de Agenda voor de Veenkoloniën dat het te ontwikkelen Innovatie/kenniscentrum te Valthermond de uitvalbasis wordt van de kenniswerkplaats, zodat er direct contact is tussen de kenniswerkplaats en de partijen in de regio. Hierdoor kan de kenniswerkplaats optimaal gebruik maken van de (groeierende) dynamiek in de regio.

6C Een kraamkamer in Emmen

In 2010 werden Evert Mulder (Emmen) en Hans Sprakel (Meppel) op vrijwillige basis verbonden aan een lectoraat van Ineke Delies. Wout van den Bor, lid van het toenmalige College van Bestuur van onderwijsgroep Noord (OGN) had een samenwerking met een bestaand lectoraat als zinvol gezien. De belangrijkste motivatie voor Wout was om de bestaande banden tussen het beroepsonderwijs en de arbeidsmarkt verder aan te halen, te verstevigen en kwalitatief te verbeteren. “Dat is zeer belangrijk om competentiegericht onderwijs in een werkelijk authentieke setting te kunnen ontwikkelen. Het bedrijfsleven zal in toenemende mate participeren in de vormgeving en uitvoering van het onderwijs. Vanuit het onderwijs zal het bedrijfsleven via toegepast onderzoek worden ondersteund. Het lectoraat is een belangrijke aanvulling op de goede contacten die er al zijn tussen onderwijs en bedrijfsleven”

Het bestaan van een kenniskring werd belangrijk ervaren. Trijnie van Wijk, verbonden aan Onderwijsgroep Noord als bestuursadviseur M&C, beschreef deze kenniskring zo: “In ieder keten zitten vertegenwoordigers van zowel mbo, hbo als bedrijfsleven voor een dag in de week. Die personen zoeken vervolgens in die eigen organisatie twee personen als klankbord, die op hun beurt docenten en leerlingen/studenten om zich heen verzamelen.

Evert en Hans werden de meedraaiende docenten in dit lectoraat, waarin studenten en docenten van AOC Terra MBO Emmen en MBO Meppel draaiden in de schooljaren 11-12 en 12-13. Hoe kun je het onderwerp Zorg en Wonen bij ouderen meer aandacht geven in het onderwijs en bedrijfsleven en hoe zorg je ervoor dat Drenthe een aantrekkelijke toeristische provincie wordt. Op deze vraagstellingen moesten onderwijs en bedrijfsleven antwoorden vinden met elkaar. Dat leverde nieuwe contacten en opdrachten op.

Verschil van inzicht in procesmatige ontwikkelingen leidden tot een voortijdige scheiding der partijen, maar deze ervaring zorgde voor een verdere ontwikkeling in de geboorte van reguleren. De korte tijd in Emmen met Stenden en Alfa College was beslist een geborgen kraamkamer voor de meedraaiers. Astrid Berendsen was intussen Wout van den Borg opgevolgd als lid van het College van Bestuur van Onderwijsgroep Noord.

Een zorgtuin voor ouderen in Meppel werd praktisch uitgevoerd onder leiding van Age Koudenburg. Het verschil met Reguleren zit in de eindverantwoordelijkheid.

6D Het experiment van Wim van der Zwan aan het Edudelta College in Goes

Wim van der Zwan kun je beschouwen als de oer-vader van het Regioleren op de scholen. Hij startte Regioleren vanuit een mbo-gerichte aanpak in het begin van deze eeuw, wrkte het concept verder uit en liet het niet meer los. Hij koos in Goes voor een unieke aanpak door een aanpak met leerlingstichtingen.

Leerlingen werden niet alleen maar op projecten gezet, maar kregen ook een volledige verantwoordelijkheid over deze regioprojecten vanuit eerder onbekende functies. Deze stichtingen werkten samen met ondernemers en overheden aan regionale opdrachten en projecten. Het unieke zat ook in de vraaggestuurdheid van dit onderwijs en de vraag kwam van buiten de school.

Leerlingen werden zo gedwongen om de school uit te gaan, de regio in en daar ook de handen uit de mouwen te steken en daarover verantwoording af te leggen aan de opdrachtgevers en aan de school. Er was een driehoeksleren geboren, die geborgd werd door goed beschreven leeroffertes.

6E Zelf aan het stuur en eigen wijs bezig

Dan krijg je het verhaal van de twee busjes naar Middelburg en Goes met Meindert Jan Oostland en Frans Cuperus aan het stuur. Een stuur dat ze behielden door samen daarna met Wim van der Zwan, Rosalie Rooze en ondergetekende een KIGO aan te vragen n.a.v. een vooraf bepaald ontwikkeltraject. De initiatieffase, de verkenningfase en de voorbereidingsfase waarin contact werd gezocht met de externe begeleiders als WUR, STOAS, Rolloveronderwijs, APS, en Van Hall en waarin de docenten allen werden geïnformeerd over de nieuwste plannen m.b.t. de onderwijsverandering. Toen deze fases waren afgerond werd besloten om per 1 maart 2012 te starten met de echte invoering van Regioleren met ondersteuning van de KIGO D.O.E.N. Regioleren werd een doorontwikkeling na de projecten Regioleren en kenniswerkplaatsen.

Met het project werd de realisering van het Regioleren in het onderwijsproces beoogd en dat is gelukt. Een van de eerste acties was een kennisuitwisseling over Regioleren, die in Meppel werd georganiseerd onder de mooie titel "Noord-Zuid dialoog" Collega's en leerlingen uit Goes bekeken toen de ontwikkelingen die in Meppel waren gestart en in Meppel hadden ze ook al zoveel vertrouwen in de ontwikkeling dat ook collega's en leerlingen vanuit Almelo en Emmen aanwezig waren. Kees Baay, toenmalig leerling van Edudelta was onder de indruk: "Dat leerlingen van verschillende scholen hun tegenslagen laten zien, maar ook de dingen waar ze trots op zijn. Dat geeft een breed perspectief."

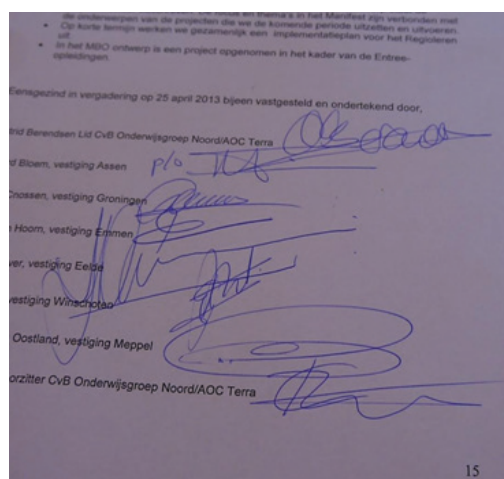
Leonie Barnier, die ook als docent aan AOC Terra MBO Meppel is verbonden schreef een aardig stukje over de organisatie van een bijzonder evenement, dat een groot succes is geworden, tijdens deze ontmoetingsdag. "De leerlingen van de opleiding paard praten met elkaar ook over geld. De leerlingen uit Meppel organiseren een evenement waarbij paarden worden ingezet om de verstuving van een natuurterrein op gang te brengen. "Hoe zit het met de bedrijfshulpverlening; werken jullie met eigen diploma's of huren jullie iemand in?" Een andere leerling wil weten hoe Zeeuwen aan geld komen, hoe ze omgaan met sponsors.

De Zeeuwse meiden leggen uit dat iedereen alles moet doen: een risicoinventarisatie maken, een offerte opstellen, posters maken. Zo bouwen ze aan hun portfolio." En dan gaan we als KIGO D.O.E.N. –ers eigen wijs bezig. voorbereidingsfase waarin contact werd gezocht met de externe begeleiders als WUR, STOAS, Rolloveronderwijs, APS, en Van Hall en waarin de docenten allen werden geïnformeerd over de nieuwste plannen m.b.t. de onderwijsverandering. Toen deze fases waren afgerond werd besloten om per 1 maart 2012 te starten met de echte invoering van Regioleren met ondersteuning van de KIGO D.O.E.N.

Regioleren werd een doorontwikkeling na de projecten Regioleren en kenniswerkplaatsen. Met het project werd de realisering van het Regioleren in het onderwijsproces beoogd en dat is gelukt. Een van de eerste acties was een kennisuitwisseling over Regioleren, die in Meppel werd georganiseerd onder de mooie titel “Noord-Zuid dialoog”. Collega’s en leerlingen uit Goes bekeken toen de ontwikkelingen die in Meppel waren gestart en in Meppel hadden ze ook al zoveel vertrouwen in de ontwikkeling dat ook collega’s en leerlingen vanuit Almelo en Emmen aanwezig waren. Kees Baay, toenmalig leerling van Edudelta, was onder de indruk: “Dat leerlingen van verschillende scholen hun tegenslagen laten zien, maar ook de dingen waar ze trots op zijn. Dat geeft een breed perspectief.” Leonie Barnier, die ook als docent aan AOC Terra MBO Meppel is verbonden schreef een aardig stukje over de organisatie van een bijzonder evenement, dat een groot succes is geworden, tijdens deze ontmoetingsdag. “De leerlingen van de opleiding paard praten met elkaar ook over geld. De leerlingen uit Meppel organiseren een evenement waarbij paarden worden ingezet om de verstuiving van een natuurterrein op gang te brengen. “Hoe zit het met de bedrijfshulpverlening; werken jullie met eigen diploma’s of huren jullie iemand in?” Een andere leerling wil weten hoe Zeeuwen aan geld komen, hoe ze omgaan met sponsors. De Zeeuwse meiden leggen uit dat iedereen alles moet doen: een risicoinventarisatie maken, een offerte opstellen, posters maken. Zo bouwen ze aan hun portfolio.” En dan gaan we als KIGO D.O.E.N. –ers eigen wijs bezig. Regioleren, waaraan 125 leerlingen, docenten en geïnteresseerden deelnamen. Opzet was het nadenken over de verdere ontwikkeling van het regioleren. Hoe gaan we het verder D.O.E.N.?

Ondertekening Manifest Regioleren, april 2013 te Bakkeveen; kracht verbondenheid en kwaliteit

Nog geen jaar later zijn alle collega-directeuren van AOC Terra MBO, alsmede het voltallige CvB van Onderwijsgroep Noord het samen unaniem eens. Allen omarmden het Regioleren, dat verankerd was in het Manifest Regioleren. Regioleren werd zo het speerpunt van het onderwijs van AOC Terra.

Het Manifest MBO-ontwerp, waarin Regioleren het speerpunt van onderwijs is, wordt Terra breed gedragen en ondertekend door de verantwoordelijke directieleden. De laatste handtekening is van de voorzitter van het College van Bestuur van Onderwijsgroep Noord Roel Schilt. Deze voorzitter neemt op 12 december van dit jaar afscheid met de woorden: “We willen ons leerproces uit de school tillen”. De blik naar buiten, daar gaat het om.

7. KIGO D.O.E.N. – DE RESULTATEN

door Hans Sprakel

7A Doelstellingen

Realisatie van het Regioleren in het onderwijsproces. Dat is kortweg het doel. We willen met D.O.E.N. een veranderende rol van betekenis spelen. Dit betekent dat voor het onderwijs een nieuwe opleidingsmethodiek en logistiek moesten worden gecreëerd die:

- Voldoende leerlingen gaat afleveren voor de verschillende sectoren – de werelden van de school koppelt aan de actualiteit van de ontwikkeling van de regio.
- Leerlingen ontwikkelingsgericht opleidt. Van buiten naar binnen leren en werken vanuit de opdrachten vanuit de regio. Het betekent een nieuwe cliëntgerichte aanpak vanuit regionale vraagstukken.
- Er voor zorgt dat leerlingen zo hoog mogelijk gekwalificeerd zijn. Werken vanuit de potentiële vermogens van de leerlingen. Werken vanuit het kunnen en daardoor aansluiting vinden op de steeds veranderende arbeidsmarkt.
- Aansluit op de regionale innovatieagenda's. Actuele regionale vraagstukken en business cases vanuit het bedrijfsleven uit de regio zijn uitgangspunten van het leerproces.

7b. Werkgroep Regioleren geïnstalleerd

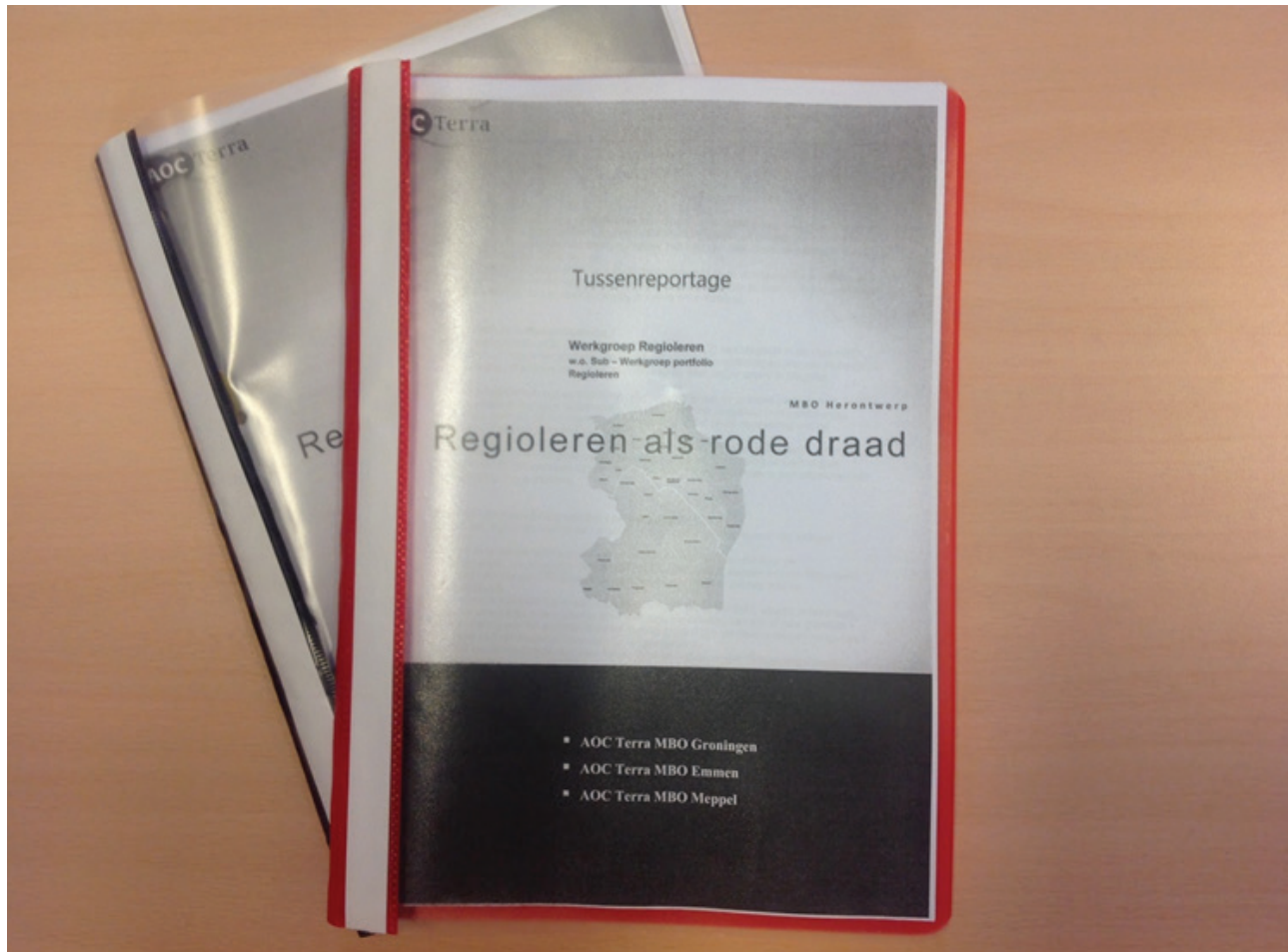
Wim van der Zwan (adviseur), Anka Noorda, Hans Sprakel en Ine Sturkenboom

Vlak na de presentatie van AOC Terra MBO Emmen besloot men in Groningen op het AOC Terra MBO ook actief te gaan participeren in het onderwijsproces Regioleren en samen op te trekken om Regioleren tot een succes te maken. Voorafgaand aan het seizoen 14-15 zijn daar maar liefst 5 stichtingen opgericht en is daar ook hard gewerkt aan de eerste versie van De Gids Regioleren. Op initiatief van de Projectgroep MBO, die is geïnstalleerd om een veelvoud van onderwijsvernieuwingen vorm te geven waarvan Regioleren er een is, werd de werkgroep Regioleren geïnstalleerd. Na een precieze afspraak over de definitie van Regioleren – iedereen interpreteert zo'n begrip weer anders en dat moet maar niet - werd een gemeenschappelijke folder ontwikkeld in samenspraak met Annette Doorduijn van het PR-bureau van OGN. Op 24 januari 2014 werd deze voor het eerst uitgegeven.

In de Werkgroep Regioleren zijn alle MBO-vestigingen vertegenwoordigd. Omdat Regioleren vooral eerst wordt ingezet bij niveau 3- en niveau 4-leerlingen was de actieve participatie ook geconcentreerd rond de grootste MBO -vestigingen in Emmen, Groningen en Meppel. Anka Noorda, Ine Sturkenboom, Hans Sprakel en adviseur Wim van der Zwan komen regelmatig bijeen op het hoofdkantoor van OGN in Groningen als Werkgroep Regioleren om de ontwikkelingen scherper te zetten. Zo werd meerdere malen De Gids Regioleren als leidraad besproken en vernieuwd is het werk nu een leidraad voor heel AOC Terra MBO.

Daarnaast rapporteert de Werkgroep met regelmaat aan de Projectgroep MBO, die een rechtstreekse lijn heeft naar het CvB en het MBO-beraad.

Een tussenreportage van de drie grote vestigingen MBO, die Regioleren actief in hun onderwijsproces hebben geïmplementeerd.

7C Werkgroep Portfolio levert D.O.E.N. –producten op

De werkgroep Regioleren heeft het eerste Portfolio D.O.E.N. , gemaakt door STOAS –studente Harjanne van den Berg en Hans Sprakel terugverwezen naar de ijskast. De wijsheid dat ook de ontwikkeling van de portfolio niet van bovenaf opgelegd kan worden, maar samen besproken moet worden met coaches en zelfs met de leerlingen die verantwoordelijk zijn voor de Stichtingen , bleek in de praktijk maar al te waar. Zo'n portfolio werk te in de klassieke setting, maar omdat de leerling nu zelf de leidende rol moet pakken, moet dezelfde leerling ook meer meedenken over de beoordeling van zijn eigen functioneren. Leerlingen en coaches moeten zelf achter het beoordelingsproduct staan en er in geloven. De werkgroep heeft in het eerste jaar 13-14 overeenstemming bereikt over de inhoudsopgave van het nieuwe gemeenschappelijke portfolio. Meerdere versies zijn in het afgelopen jaar gemaakt, besproken en bekritiseerd en uiteindelijk zijn er 9 producten gekomen, dankzij de door de Werkgroep Regioleren geïnstalleerde Werkgroep Portfolio, die wekelijks bijeenkwam in de maanden mei tot en met oktober 2014 om deze grote stap tot een succes te maken. Nog in oktober werd er op verzoek van de Werkgroep Portfolio nog eenmaal extra gesleuteld aan de beoordeling om de borging van gebruik ook 100% te kunnen garanderen. De Werkgroep Portfolio bestond uit Rolf Smook, Evert Benthem, Jos Paulsen, Sophie Witschge, Ine Sturkenboom, Sjirk Venema, Alfred van den Akker en Hans Sprakel . Voor de 9 producten, die allen ondergebracht zijn in de ELO van Magister is een handleiding geschreven. Ook bij GKN staanze nu in de Toolbox. Op alle vestigingen van het AOC Terra worden deze 9 producten nu gebruikt:

bijlagen te vinden in de Toolbox van Magister onder ELO/Bronnen

1. Voorbeeld ingevuld portfoliomodel
2. Uitleg beheersingsniveau's werkprocessen
3. Hulpformulier Planning portfolio
4. Hulpformulier 360 graden feedback
5. POP formulier
6. Invulblad voor de urenverantwoording
7. STARRT formulier
8. Formulier voor Kwaliteitsborging portfolio
9. Beoordelingsformulier Beheersingsniveau werkprocessen

De gemeenschappelijke toolbox is een gereedschapskist, waarin gereedschapsmiddelen zitten zoals een geaccordeerd voorbeeld van een leerofferte, de portfolioformats etcetera, die leerlingen MOETEN gebruiken om te kunnen slagen voor Regioleren.

Eensgezind verder is de beste ontwikkeling die AOC Terra MBO nu doormaakt.

KIGO D.O.E.N. is elk half jaar bijeen geweest met de participanten binnen de KIGO D.O.E.N. om de voortgang te bespreken. In totaal zijn er zes bijeenkomsten georganiseerd, drie in Meppel, een in Leeuwarden, een in Emmen en een in Ruinerwold- gemeente De Wolden.

7D Vooruitzichten

1. Regioleren ook start van veranderende kijk op de HRM personeel AOC Terra

Als we van leerlingen verwachten dat ze hun eigen portfolio kunnen maken en zelf hun eigen loopbaanlijn in het onderwijs kunnen maken, dan is het toch ook tijd om dit van het eigen personeel binnen de vestigingen te vragen. Dat vergemakkelijkt het functioneren van alle betrokkenen, geeft hen ook meer zicht op eigen functioneren en ambities en het geeft inzicht in de HRM van de medewerkers van AOC Terra en verder doorgeredeneerd van OGN. Een rechtstreekse samenwerking tussen de HRM-werkgroep en de werkgroep Regioleren is aanbevelingswaardig. Juist de veranderende rollen van de docenten binnen regioleren kunnen daarbinnen goed tot hun recht komen.

Carla Oonk van de vakgroep Educatie- en competentiestudies van de Wageningen UR heeft negen rollen van docenten in regioleren beschreven. Hieronder volgen ze:

- Business ontwikkelaar of kenniswerkplaatsmanager: bouwt en onderhoudt het netwerk in de regio, is betrokken bij het opstellen van een regionale kennisagenda, zorgt voor acquisitie van projecten en organiseert werkprocessen
- Leervraagarticulator of onderwijscoördinator: vertaalt de vraag naar uitvoerbare projecten voor leerlingengroepen.
- Actor of deelnemer aan projecten: neemt deel aan de uitvoering van projecten samen met leerlingen en/of anderen uit de regio. Met zijn vakkennis kan hij hen helpen en zorgen voor een bruikbaar product.
- Procesbegeleider of coach: begeleidt processen in de regio, soms met leerlingen, maar ook met andere actoren. Hij ondersteunt het verwachtingsmanagement, het opbouwen van 'sociaal kapitaal' en de reflexieve monitoring.
- Begeleider studentenproject of coach: begeleidt leerlinggroepen. Hij houdt bij de begeleiding vooral rekening met de te ontwikkelen competenties van de leerlingen, maar koppelt de ambities van leerlingen aan de vragen uit de regio.
- Expert of onderzoeker: helpt gemeenschappelijke kennis te delen en verspreiden. Soms moet daarvoor een projectresultaat van leerlingen worden opgewaardeerd zodat de regio er iets mee kan.
- Assessor of beoordelaar: beoordeelt het leerlingenproject en let daarbij zowel op de bijdrage van het project aan het leertraject van de leerlingen als aan de wensen van de opdrachtgever.
- Curriculum- of onderwijsvernieuwer: houdt zich bezig met het inpassen van het regioleren in de onderwijsorganisatie.
- Lerende in een lerend netwerk: Regioleren gaat om leren in, met en van de praktijk, waarbij nieuwe kennis ontwikkeld wordt. Een docent leert zelf ook. Door leerervaringen uit te wisselen met de projectdeelnemers kan hij hen bewustmaken van hun leerproces.

OPMERKELIJK De bloedluis is een achtpotige mijt die niet op de kip leeft, maar in naden en kieren van het kippenhok. De bloedluis is zeer schadelijk en wordt actief bij een temperatuur van 10 graden Celsius.

De Wolden

AOC Terra en De Wolden vinden elkaar

► Gebiedscoöperatie speelt rol bij zoektocht naar opdrachtgevers

RUINERWOLD - De koppeling van Regioleren bij AOC Terra en de Gebiedscoöperatie De Wolden heeft tot nu toe voor veel mooie en vooral leerzame projecten gezorgd. Een duidelijke winwinsituatie, want bedrijven uit de gemeente De Wolden plukken de vruchten van onderzoeken die studenten van de Meppeler MBO-school verrichten. In het oude gemeentehuis van Ruinerwold, waar de coöperatie al zetelt, wordt plaats ingeruimd voor de studenten.

Peter Nefkens

Bij het Regioleren - nu drie jaar bezig - draait het om realistische vraagstukken vanuit de regio, van bedrijven, maar ook van waterschappen, gemeenten en provincies. De leerlingen werken vanuit een eigen stichting, die als bedrijf wordt bestuurd met een directie, secretariaat en alle afdelingen die een normaal bedrijf ook heeft. Ouderejaars leiden de stichting, jongere leerlingen voeren de onderzoeken uit. 'Het is een leertraject waar ook de opdrachtge-

ver en de coach vanuit school bij betrokken zijn. Eerder moesten leerlingen het zelf maar uitzoeken met de opdrachtgever, nu is het een gezamenlijk proces', aldus Rosalie Rooze uit de Wijk. Rosalie is regievoerder in De Wolden en bij AOC Terra.

De koppeling met de Gebiedscoöperatie De Wolden, die nog steeds in oprichting is, werd gemaakt nadat Jan van Goor uit Zuidwolde een opdracht had gegeven: voor het Smaakmakersfestival alle voedselproducerende bedrijven in de gemeente De

Wolden in kaart brengen. Dat nieuwe festival vindt op 27 en 28 september plaats in de Wijk. 'Studenten hebben driehonderd bedrijven gebeld en alle mogelijke informatie boven water gehaald.

Die informatie gebruiken wij weer bij de organisatie, aldus Van Goor. Hij zag direct de mogelijkheden voor de Gebiedscoöperatie en dat leidde al tot vele initiatieven. 'Overheid onderwijs en ondernemers worden verbonden en het is mooi dat studenten vraaggestuurde opdrachten krijgen', vindt Van Goor. 'Het zijn vraagstukken waar de opdrachtgever echt iets mee wil', voegt Rosalie Rooze daar aan toe.

Acquisitie

De studenten Willem Oevering uit Drachten en Richard Versluis uit Kluinre vormden de afgelopen periode de directie van de stichting LIFE, waarin de studenten van de opleidingen dieren en

bloemen zijn verenigd. De opleidingen voor groen- en veedvies vormen een aparte directie. De twee studenten, die na de zomer aan hun vierde jaar beginnen, moeten leiding geven aan de jongere studenten en zorgdragen voor de acquisitie van opdrachten.

'Wij kijken wat de mogelijkheden van een project zijn. Als er genoeg in zit, spelen we het door. Er moeten in ieder geval voldoende competenties inzitten', aldus directeur Willem Oevering. Er zijn zo'n veertig studenten bij LIFE betrokken en die zijn volgens Rosalie Rooze allemaal onderdeel van een lerend netwerk.

Oevering ziet dat zijn organisatie nu redelijk goed loopt. 'We hebben voldoende opdrachten en als je ziet hoe makkelijk dingen nu worden opgepakt. Klas 3 leert van klas 4, als de vierdeklassers de school verlaten, vindt weer doorstroming plaats en is

het toch weer wennen. Het wordt wel steeds makkelijker om dingen door te geven.' Ook coach Jos Paulssen van AOC Terra ziet dat het steeds beter loopt.

De voormalige docent, die steeds meer begeleidend werk kreeg, stelt vast dat er elk jaar een nieuwe directie komt en dat studenten zich vooral bezighouden met de dingen die ze leuk vinden en waar ze goed in zijn. 'Waarom ik directeur ben? Ik vind het geweldig om mensen aan te sturen', aldus Oevering.

De studenten gaven tweemaal een presentatie voor een volle zaal. 'Dat gaf veel voldoening na afloop', zag Rooze. 'Dat is bij meer dingen van Regioleren zo, het is een grote uitdaging dat we zelf initiatieven nemen', aldus mededirecteur Richard Versluis. 'Het mooie is dat er ook een vangnet is. Je bent tenslotte student, er is een achtervanger op school voor advies', vult Oevering aan.

Onderzoek studenten: koolzaadolie verdrijft bloedluis bij kippen

FORT / MEPEL - Gerald van der Vegt uit Steenwijk en Chantal de Jonge uit Zwartsluis onderzochten in opdracht van Geert Lindenhols en Roelof Koekoek uit Fort wat het effect is van koolzaadolie bij bloedluisbestrijding. De twee studenten, die het derde jaar van hun opleiding paraveterinair bij AOC Terra er op hebben zitten, moesten zien te onderbouwen dat het behandelen van de inventaris van de kippenhokken met BCB, dat staat voor Bio Controle Bloedluis. 'Die bloedluizen leggen om de tien dagen eitjes in de kippenhokken. De vraag was of koolzaadolie daartegen helpt', aldus Gerald. 'We hebben eerst een nulmeting gedaan, hoeveel bloedluis zich bij de stokken van de kip bevindt. Daarna hebben we de inventaris behandeld en we hebben de BCB op vier verschillende manieren aangebracht. Het bleek dat het aanbrengen van lauw-dikke olie het beste werkte'. De tweede keer werd de hele stal bewerkt en met een positief resultaat. 'Na tien dagen werd geen bloedluis meer gecon-

stateerd', aldus een opgetogen Chantal de Jonge.

Opdrachtgever Geert Lindenhols van Agraservice had de uitkomsten wel verwacht. 'Maar je wilt toch graag dat het extern onderzoek wordt'. Ook pluimveehouder Roelof Koekoek was zeer ingenomen met het onderzoek en de resultaten. 'Het was ook een representatief onderzoek, want er bevinden zich 40.000 kippen in één stal'.

Het gebruik van koolzaadolie is een natuurlijke manier van de bestrijding van bloedluis en minder schadelijk voor de kippen en de pluimveehouder dan de reguliere middelen. 'Er werden vaak lapmiddelen gebruikt, zoals gewone diesel of bladspruit met groene zeep. Van het gebruik van silica droogt de kip uit', aldus Lindenhols. De agrarische ondernemer ziet grote voordelen bij het project. 'Dit is een mooie wisselwerking tussen school en praktijk, we leren er allemaal van. Je moet soms niet teveel met je kop in lesmateriaal zitten, de praktijk is heel belangrijk'.

Onderzoeken die studenten van AOC Terra doen voor de opdrachtgevers, worden doorgaans officieel afgesloten in de school aan de Werkhorst in Meppel. Op deze foto geheel krijgt Geert Lindenhols het onderzoeksrapport naar het gebruik van koolzaadolie bij kippen uit handen van Chantal de Jonge.

Artizzi Media / Peter Nefkens

RUINERWOLD - Naast het bloedluisproject van Geert Lindenhols en Roelof Koekoek, hebben studenten van AOC Terra via Regioleren en de Gebiedscoöperatie nog meer onderzoeken onder handen.

Graslandstudieclub Ruinerwold-Koekange wilde uitgezocht zien hoe je het organische stofgehalte in de grond op peil kunt houden of verbeteren. De studenten moesten de beworteling en het bodemleven in kaart brengen. In overleg met de leden van de graslandstudieclub werd bekeken welke stukken land bemonsterd moesten worden. Het moest gaan

om blijvend grasland, wisselbouw en continu maïs. De studenten moesten daarna een evenement organiseren met de club waar de ervaringen gedeeld moesten worden.

Studenten inventariseerden of meer agrarische bedrijven mee wilden doe aan de keuring van de Zuidwesthoek, die in december in Wanneperveen werd gehouden. Er werd met 35 (oud-)inzenders gesproken, een aantal veehouders

gaf aan hulp van de studenten te kunnen gebruiken bij het trainen, toiletteren en voortbrengen van de koeien. De keuring was een groot succes met 1.100 belangstellenden.

Voor de firma Klooster & Dekker in Zuidwolde werd een proefveld samengesteld om te kijken of organisch afval van de gemeente gebruikt kan worden om de vruchtbaarheid van de grond op peil te houden. Het verwerken van het

afval door de gemeente kost veel geld en het loonbedrijf wil dit materiaal misschien wel hebben.

Voor Agraservice wordt een regionaal koolzaadnetwerk opgezet, studenten van AOC Terra maakten een folder om agrarische ondernemers te informeren over de voor- en nadelen van koolzaad. Een project dat net loopt is het vergelijkingsonderzoek naar land-schapsonderhoud. Voor IJs- en Speelboerderij de Drentse Koe in

Ruinerwold werd advies gegeven voor het houden van dieren bij een skelterbaan.

Buiten De Wolden werd voor Staatsbosbeheer in Dwingeloo een begrazingsplan voor het terrein ten noorden van de Spiergerweg opgesteld.

Daarbij was het van belang met welke soorten vee het land het beste begrast kan worden om de beheertypen in stand te houden. Verder was er aandacht voor de voorzieningen die er gerealiseerd zouden moeten worden gebruiken als mountainbikers, fietsers, wandelaars, ruiters en menners.

Regioleren en De Wolden

2. De stichting gaat veranderen: onderwijsinstellingen als regionaal kenniscentrum.

De overheid en de instellingen willen het , maar het gaat niet vanzelf. Behalve extra financiering vraagt het ambitie, visie, hard werken op niveau en slagvaardigheid. De school moet positie verwerven in de regio en de Stichtingen kunnen daarbij helpen door zich rechtstreeks in het hart van de regio te positioneren. De gemeente De Wolden heeft de Stichtingen van Life en Groen en Vee uitgedaagd om een dag in de week niet meer vanuit de school in Meppel de ondernemingen te runnen, maar vanuit het oude gemeentehuis in Ruinerwold. Dat heeft vele voordelen. De Stichtingen krijgen zo een extra kans om zich autonomer als echte onderneming op te stellen. Tweede voordeel is dat opdrachtgevers makkelijker deze centrale plek in hun regio weten te vinden. Het is makkelijk over de drempel te stappen. Een overheidsplek is immers een plek van ons allemaal. Een derde voordeel is dat er dan ook vanuit de regio een betere coaching mogelijk is. Er zijn vele functionaliteiten en de KIGO D.O.E.N. heeft ze allemaal beschreven en opgeleverd in functiekaarten dankzij Jolanda Boertien en Rosalie Rooze. Die kaarten zijn hulpmiddelen voor de leerlingen om de rollen binnen de stichting te pakken en beter te vervullen. Het kan nog beter door er echte functionaliteiten uit de regio tegenaan te zetten, die naast de onderwijscoaches ook de beroepscoaching voor hun rekening nemen. PR-mensen, directeuren, accountants, bankmedewerkers, noem ze allemaal maar op en niet te vergeten de beroepspraktijkmensen uit de regio die bij beroepspraktijkproblematiek kunnen adviseren en zelfs ook kunnen coachen vanuit de actuele beroepspraktijk. Daar staat acceptatie van werk vanuit de regio door de stichtingen tegenover. De coaching op de rollen binnen de Stichtingen kan en moet professioneler en dat kan en moet met praktijkmensen vanuit de regio en met de onderwijscoaches op de Stichtingsrollen. Zo is het ook echt mogelijk de school te laten functioneren als regionaal kenniscentrum. Een betere plek om een netwerk in de regio op te bouwen en te onderhouden is zo niet alleen een taak van de school en de leerlingen van de stichtingen, maar is ook de taak van overheid en ondernemers in de regio i.c. De Wolden in onze situatie.

3. AOC Terra MBO als geheel in Regioleren betrekken, te beginnen bij het BBL-traject.

We hebben gezien dat het proces van Regioleren zich niet heeft beperkt tot de vestigingen in Meppel en Emmen. De mbo-locatie Groningen is erbij gekomen en in al deze locaties werd en wordt geëxperimenteerd met het externe proces. In Groningen ontwikkelde zich op initiatief van directeur Wim Cnossen een nieuw model van de Kenniswerkplaats in de vorm van een gebiedscoöperatie en in dezelfde tijd werd ook de gebiedscoöperatie De Wolden opgezet door directeur Meindert Jan Oostland in samenspraak met wethouder Jan ten Kate en Jan van Goor. Nu zijn er op alle grote mbo-locaties BOL-leerlingen actief. Dat zijn de dagschoolleerlingen. De BBL-ers, dat zijn de leerlingen met een dagelijks werkcontract, willen we nu gaan betrekken. Samen met Terra Next, de grootste leverancier van BBL-leerlingen trachten we projecten te realiseren, waarin Regioleren een fundamentele functie heeft. Dat behoeft een andere aanpak dan onze huidige opzet voor BOL-leerlingen. Een werkgroep is inmiddels geformeerd. Vanuit Terra Next zitten daar Johan Pakes en Fonger van Veenen in.

De participatie van Entree- en niveau 2-leerlingen heeft ook nog nadere beschouwing nodig, omdat binnen AOC Terra gewerkt wordt met een gezamenlijk en goed functionerend N1-N2-model, dat bewezen heeft de VSV-cijfers fors terug te dringen. Regioleren moet daarbinnen nog reëel een plaats verdienen. Dat zal gebeuren vanuit de noodzaak alle leerlingen van het MBO met de regio te verbinden en vanuit de gedachte dat de gevarieerde onderwijsaanpak, die Regioleren is ook variatie kan bieden in het bestaande N1-N2-model.

4. Samenwerking met het Wellantcollege en permanente partnerverbindingen in de regio en in Europa

In 2011, bij de start van het denken over Regioleren bestonden er al wel projecten, die af en toe ook in de regio werden uitgevoerd. Maar nu is dat veel concreter geworden en is de setting ook de verantwoordelijkheid van de leerlingen zelf. Weliswaar onder toezicht, maar zij halen de opdrachten binnen en zij beoordelen ook de haalbaarheid en acceptatie van de projecten onder meer rekening houdend met de financiële aspecten en de persoonlijke portfolio-ontwikkeling om er maar eens twee te noemen.

Met hulp van Van Hall Larenstein, de Wageningen UR en vooral van STOAS Vilentum-coaching van Jan Hoed, Marieke Tijhaar en Wilbert Waggelink kwam er meer zicht op de complexe rolverandering van docent naar coach. De veranderende rollen staan hierboven.

Nu, in de volgende fase waarin AOC Terra zich bevindt, is duidelijk geworden dat een permanente verbinding nodig is om structureel te kunnen samenwerken in de goede projecten vanuit het relevante beroepenveld. Op deze wijze wordt de school ook weer zichtbaar en voor het bedrijfsleven relevant. AOC Terra en het Wellantcollege hebben elkaar gevonden. Beide hebben dezelfde ambities. Zij willen een infrastructuur en model creëren om tot een betere verbinding met de regio te komen.

In Groen Onderwijs is het plan van beide scholen beschreven:

“AOC Terra heeft in verschillende werkgroepen het Herontwerp voor het MBO uitgewerkt. In de eerste fase van het nationale demonstratieproject van Wellantcollege en AOC Terra is vervolgens een meer gedefinieerd stappenplan ontstaan waarbij ook het Europees ontwerp is toegevoegd. Die internationale stap ligt voor de hand omdat de sector zo internationaal is, problematieken hier vergelijkbaar en soms ook verbonden zijn met die in het buitenland en omdat ze in Europese samenwerking goed opgepakt kunnen worden. Het stappenplan resulteert in een grotere flexibiliteit in de organisatie.

Regioleren is ook opgenomen in de Meerjaren Investeringsprogramma's (MIPS's) van beide aoc's. Hoe organiseer je het? AOC Terra en Wellantcollege doen dit in een aantal stappen.

1. **Intern ontwerp** – Het interne ontwerp betreft de ambities en speerpunten voor innovatie binnen de school. Alle opleidingen op de verschillende locaties moeten hun eigen specifieke positie bepalen. Het interne ontwerp bestaat uit een verkenning van de eigen ambities en speerpunten voor innovatie. Dit wordt beschreven in een ambitieplan.
2. **Extern ontwerp** – Het externe ontwerp betreft de positionering en de profilering van de twee andere relevante spelers in de regionale gouden driehoek: het bedrijfsleven en de overheden. Hoe organiseren zij zich, wat zijn hun kennisvragen, wat is hun werkpakket en hoe willen zij met de andere partners in de regio samenwerken?
3. **Regionaal ontwerp** – In het regionaal ontwerp wordt de verbinding gelegd tussen intern en extern ontwerp. Het is de matchmaking tussen alle partijen en het resulteert in het regionale uitvoeringsprogramma. Dit bestaat uit de kennisvragen die voor de regio van belang zijn, een aantal subprogramma's die voor de regiopartners van belang zijn en een verdeling in regionale projecten. De samenwerking wordt tenslotte geformaliseerd, bijvoorbeeld in gebieds- of wijkcoöperaties. AOC Terra werkt zo in de Gebiedscoöperatie Westerkwartier, De Gebiedscoöperatie i.o. de Wolden, de Veenkoloniën en de Wijkcoöperatie i.o. Helpman- De Wijert (stad Groningen). Wellantcollege is gestart met de Gebiedscoöperatie Rotterdam.
4. **Europees ontwerp** – Vanuit het regionale ontwerp kan de stap worden gezet naar het Europees ontwerp. Dezelfde stappen die in de regio worden genomen, worden dan internationaal gezet. Het interne en externe ontwerp dat vaak leunt op Europese richtlijnen en ontwikkelingen, wordt gematcht met de ambitieplannen van andere Europese regio's. De tweede stap is verkenning en matching met bestaande en potentiële samenwerkingsrelaties van de partijen in de internationale regio. De bouw van een Europees consortium formaliseert de samenwerking. Binnen de samenwerking volgt een inventarisatie en selectie van de passende potjes en de compositie van nieuwe samenwerkingsprojecten

met EU-partners. Wellantcollege is voorzitter van de stuurgroep van het internationale consortium en is samen met Terra de komende drie jaar in de lead. Daarna neemt een van de andere EU-partners het stokje over. “

Op 31 oktober konden bovenstaande plannen nog eens herlezen worden in Groen Onderwijs in een artikel horend bij een special over internationalisering, waarin de bestuurders Annemarie Moons van Wellantcollege en Roel Schilt van AOC Terra hun intenties nog eens toelichten. Met woorden van hem, die op 12 december afscheid neemt als voorzitter van het CvB van Onderwijsgroep Noord en dus ook van AOC Terra willen we dit verslag van de KIGO D.O.E.N. graag afsluiten. We wensen hem een prachtig afscheid en zeggen dank voor de innovatiemogelijkheden die hij mede mogelijk heeft gemaakt in de lange carrière binnen ons onderwijs.

Op de vraag hoe het onderwijs er over tien jaren uit zal zien, zegt hij eerst geen profeet te zijn om vervolgens toch vooruit te kijken: “Ik denk dat we in ons onderwijs dan veel vaker leeromgevingen buiten de school zoeken. Dat is een ontwikkeling die nu nog in de kinderschoenen staat. Eigenlijk zijn we daarmee weer enigszins terug waar we 25 jaar geleden stonden, met de aoc-vorming. Voor die tijd functioneerde het OVO-drieluik nog, maar scholen werden weggehaald bij standsorganisaties, boeren keerden zich af en de aoc's richtten zich op het interne proces. Er kwam meer afstand, en groen onderwijs raakte in een isolement. Dat frustreerde vaak ook onze vakdocenten. Nu zie je een beweging de andere kant op. We gaan de goede dingen uit die tijd weer naar bovenhalen.” En zo is de cirkel rond. Er staat ons nog veel te D.O.E.N.

Tot Slot

De totale opbrengst van deze KIGO is te vinden in de toolbox van Regioleren in GroenKennisNet. Aanvankelijk meenden we al deze opbrengsten ook in dit boekje te moeten opnemen, maar een bijlagenreeks groter dan het boekje deed ons beseffen dat het nu op de goede plaats staat. In de ELO van de opdrachtgever, zoals het is bedoeld. U vindt er naast de al vermelde Gids Regioleren en de 9 producten en hun handleiding ook nog functiekaarten die ontwikkeld zijn voor de functies binnen de Stichtingen, de opbrengst van de coaching van STOAS Vilentum docenten, de Rubrics van Dimphe Rubbens en ook onze eerste aanbevelingen voor de opzet van een gezamenlijke procedure voor de Stichtingen. Opmerkingen over aansprakelijkheid en verzekeringen en nog veel meer. Voor nu is het genoeg. U heeft wel een beeld gekregen van die golf, die steeds groter wordt en voortraast in de onderwijszeeën van vernieuwingen.

De Groene Tafel komt voort uit de Stichting Groene Kennis Cooperatie (GKC) die de KIGO D.O.E.N. goedkeurde, maar als actieve organisatie per 31 december 2013 stopte. Op de achtergrond is er wel doorgewerkt om aan de lopende verplichtingen, waaronder dit D.O.E.N., te voldoen. Zo worden nu de laatste projecten afgerond. Het groene onderwijs blijft investeren in innovatie, maar dan in nieuwe vormen. De uitvoering van de innovatie-activiteiten gaat nu naar de instellingen. Onderwijsvernieuwingprogramma's, zoals hierboven te lezen waren, en Groen Kennisnet. De afstemming op strategisch niveau vindt plaats in de Groene Tafel.

De Groene Tafel is een samenwerkingsplatform van de groene kennisinstellingen en deze is op 1 januari 2014 van start gegaan. In de Groene Tafel vindt overleg plaats over de kerntaak van de instellingen: het opleiden van leerlingen en studenten. Op bovenregionaal en nationaal niveau voert ze strategisch overleg met overheid en beroepenveld. De bestuurders van alle instellingen vormen de Groene Tafel. Een viermanschap van bestuurders regisseert de Groene Tafel en Klaas Boer is de contactpersoon namens de Groene Tafel.

Het boekje heeft vooral ook een overdrachtelijke functie. We illustreren ermee dat we ons doel hebben bereikt en stellen zelfs dat het meer is geworden dan waar we aanvankelijk mee dachten te beginnen. Regioleren is mede door de KIGO D.O.E.N. een golf geworden met een bijzonder sterk zwellend vermogen. Het lijkt erop dat we heel Europa ermee gaan overspoelen. Het is dan ook met trots dat we Klaas Boer, voorzitter van de gloednieuwe Groene Tafel en een van de prominente gezichten van het GroenKennisNet bereid hebben gevonden om het eerste exemplaar in ontvangst te nemen.

Klaas Boer, contactpersoon voor de Groene Tafel

Literatuur

Barnier, L. "Noord-Zuid dialoog. Kennisuitwisseling over Regioleren" in Vakbla Groen Onderwijs, 21-2-2012. P. 24-27.

Bentham, E., Smook, R., Paulsen, J., Witschge, S, Akker, A. van den, Zwan, W. van der en H. Sprakel, Handleiding portfolio en negen bijlagen voor de toolbox. Werkgroep portfolio, september – november 2014. In GKN/ Regioleren/KIGO D.O.E.N. / Toolbox . Dec. 2014

Berends, J. en H. Sprakel, Zorg on tour. Emmen, Hoogeveen, Meppel, 2011.

Bor, W. van den e.a. AOC Terra MBO Meppel een open school. Meppel, 2005.

Bor, W. van den, " Verbindingskracht en combinatievermogen ", in Halverwege. Duurzame innovatie in de regionale kenniseconomie. Aalten, 2011.

T. van den Born, "De blik naar buiten", Groen Onderwijs, 31-10-2014, p. 12 -15

Dirkse S. en A. Talen (2012) Het groot coachboek inspiratieboek voor iedereen die coacht. ACADEMIC SERVICE

Dorenbusch,C., Sprakel, H. en J. Zissler, Project: Dierenspeciaalzaak "Animal Palace", Meppel, 2000.

Foorthuis, W, e.a, Stadskanaal 2011. De kenniswerkplaats Veenkoloniën. Een toolbox voor de verdere ontwikkeling van een structurele aanpak in vier delen.

Foorthuis, W, Lutz, S, Leereveld, G. en T. van den Born, "Een lerende school in een lerende regio" in Vakblad Groen Onderwijs, 07. 26 september 2014. Jaargang 56.

Jos Geerligts, Ware kennis over competentie. Gouda, 2008.

Hamers, J.J.A. , Schwartx, C.A. en D.F.M.M., Zaman, Handboek Stichting en Vereniging. Zutphen, 2013.

Kist, E, Leerink, M en F. Schuring, De werelden van MBO Meppel. 100 en 125 jaar groen onderwijs op de grens van Friesland, Overijssel en Drenthe. Meppel, 2009.

Kollenburg, M. van en B. Klok, Stap voor stap. Het bouwen van een schoolleerbedrijf. Amersfoort, 2006.

Meer, T. van der, Schoones J. en W. van der Zwan, De school uit, de regio in. Regioleren in het MBO. GKC, Ede z.j.

Meer, T. van der, K. Hammink. Goed gegaan, goed gedaan. Beoordelen van competenties in het groene onderwijs. Utrecht. z.j.

J. Nijman, "Gecontroleerd loslaten. Veranderende rollen van docenten in regioleren", in Groen Onderwijs , nr. 10. 01-11-2013. Jaargang 55. p. 8-13.

Noorda, A., Sturkenboom, I. en H. Sprakel, MBO Herontwerp. Regioleren als rode draad. Tussenreportage. Groningen, Emmen, Meppel, 2014.

Noorda, A, Sturkenboom I. en H. Sprakel, Regioleren. De Gids. Ondernemen in maatschappelijke context. Routeplanner voor deelnemers aan regioleren. Groningen, Emmen, Meppel, 2014.
Opgenomen door GKC/ Regioleren/ Toolbox/ KIGO D.O.E.N.

R. Rooze, Oogst kenniswerkplaats Veenkoloniën 2012-2013. Kenniswerkplaats Veenkoloniën Stadskanaal, 2014.

Sprakel, H. en C. Kesting, Tussenrapportage KIGO-project Regioleren D.O.E.N. , 1 maart 2013.

Sprakel,, H en W. van der Zwan , Tussenrapportage KIGO –project Regioleren D.O.E.N. , 1 maart 2014.

H. Sprakel, Geschikt tuinieren in de zorgsector. Meppel, januari 2011.

H, Sprakel, Uitvoeringen van het Lectoraatslab, een bedrijfsopdrachtenbank van het lectoraat “Duurzame innovatie in de regionale kenniseconomie” en drie interviews met bedrijven en onderwijsinstellingen. Meppel, januari 2012.

H. Sprakel, Zeggenschap in langer leven. Meppel, Meppel, februari 2012.

“Studiedag regioleren in Emmen””, Groen Onderwijs, 02-05-2014. P. 19.

Tijhaar, Marike. Het coachen van regioleren. Wageningen, 2013.

W.Waggelink, Van regiovraag naar regioleren. Wageningen, 2012.

Wesselink, R. Oonk C. en P.J. Beers Dosseren in regioleren. Wageningen 2012

Wesselink, R. en Mulder M. Professionalisering van docenten in het Groen Onderwijs. Wageningen 2012

Zwan, W. van der en H. Sprakel, Tussenrapportage KIGO-project Regioleren D.O.E.N. Maart 2014.